

TAIVASSALON KUNNAN

**TALOUSAR-
VIO
2020**

& taloussuunnitelma 2020–2022

Kunnanjohtajan ehdotus 1.11.2019
Kunnanhallitus 1.11.2019
Kunnanvaltuusto __.11.2019

Julkaisija: Taivassalon kunta, konsernihallinto

Sisällys

Kunnanjohtajan katsaus.....	4
Yleiset perusteet ja kehitysnäkymät	5
Toimintaympäristön muutokset.....	5
Talousarvio ja -suunnitelma.....	10
Talousarvion tehtävät, rakenne ja periaatteet.....	10
Kunnan talouden tasapainovaatimus	11
Talousarvion sitovuus, seuranta ja muutokset.....	11
Kuntaorganisaation riskianalyysi	12
Strategiatarkastelu	13
Tavoitteiden asettaminen konsernijohtolle ja kunnan edustajille tytäryhteisöissä.....	15
Talousarvio 2020 ja taloussuunnitelma 2020-2022	17
Talousarvion kokonaismenot ja niiden rahoitus	17
Talousarvion tulot ja menot, toimintakate, vuosikate ja tilikauden tulos.....	19
Talousarvio ja -suunnitelma.....	22
Käyttötalousosa	23
Konsernihallinto.....	24
Peruspalvelut	25
Sivistyspalvelut.....	27
Tekniset palvelut	31
Rahoitusosa.....	34
Investointiosa.....	35
Talousarvion sitovuus	36
Täytäntöönpano-ohjeet	37

Kunnanjohtajan katsaus

Viime vuosina Taivassalon talous on kehittynyt suotuisasti. Tämän ansiosta olemme saaneet suunnitella tulevan vuoden talouttamme erilaisista lähtökohdista. Tämä kehitys on kuitenkin hiipumassa tai jo ohi. Syyskuun loppuun mennessä vuosikatteeltaan negatiivisia kuukausia on ollut kaksi, viime vuonna ei yhtäkään. Tilikauden tulokseltaan alijäämäisiä kuukausia viisi, viime vuonna ei yhtäkään.

Hyvinvointimme kasvattaminen on ollut mahdollista, sillä taloutta on hoidettu hyvin. Taloudenhoitomme periaatteita ovat olleet pitkäjänteisyys, johdonmukaisuus ja vastuullisuus. Poukkoilevia ratkaisuja on vältetty. Olemme pitäneet kiinni menokurista ja tavoitelleet parempaa tuotavuutta toimintatapoja kehittämällä. Vaikka lähtötilanteemme edessä häämöttävään epävarmemman talouskehityksen aikaan on kuntakentän yleiseen tilanteeseen verrattuna kohtuullinen tai vähän parempi, emme ole immuuni maailmassa tapahtuville muutoksille. Suhdannetilanteen yleinen heikkeneminen vaikuttaa myös meidän näkyymiin ja verotuloennusteisiin.

Ensi vuonna Taivassalon investointitaso on 1 202 000 euroa, josta lähes 270 000 euroa on kuluvalta vuodelta siirtyviä toteuttamatta jääneitä investointeja (6 kpl). Lisääntyvän epävarmuuden oloissa paras strategia on varautua ja huolehtia kestävästä kasvun edellytyksistä.

Kuntaliitto nosti viime keväänä Säätytalolla hallitusohjelman valmistelijoiden tietoisuuteen kuntatalouden "tasapainottamismiljardin" tarpeen. Arviona oli, että kuntatalouden toiminnan- ja investointien rahavirta pysyy noin 1,2– 1,7 miljardia euroa negatiivisena vuosina 2020-2023. Syksyllä julkistetussa kuntatalousohjelmaan on leivottu sisään oletukset palvelutarpeiden ja toimintamenojen kasvusta, tulopohjan kehityksestä sekä hallitusohjelman mukaisista tiedossa olevista toimenpiteistä. Samalla kuntatalouden lainanottotarvetta heijastava tunnusluku on kasvanut merkittävästi. Nyt se on peräti 1,9 - 2,7 miljardia euroa pakkasella ilman uusia toimenpiteitä.

Jos tämän suhteuttaa kuntatalousohjelman tarkastelun mukaisesti paineeksi nostaa kuntien tuloveroprosenttia, on korotuspaine vuoden 2023 tasolla alle 6000 asukkaan kunnissa peräti 5,5 prosenttiyksikköä.

Kiky-sopimuksen päättymisestä, valtionosuuksien indeksikorotusten palauttamisesta ja kustannustenjaon tarkistuksista aiheutuva noin miljardi euroa ollaan palauttamassa kuntatalouteen ensi vuonna. Sen maksua myös osin aikaistetaan jo tälle vuodelle, mikä kattaa osaltaan verotilitysten rytmihäiriön kuntien tulopohjaan jättämää aukkoa. On huomionarvoista, että myöskään hallitusohjelman tavoite julkisen talouden tasapainosta vuonna 2023 ei voi toteutua ilman huomattavaa kuntatalouden alijäämän supistumista.

Julkistetun kehitysarvion valossa maan hallituksen on arvioitava, millaisia kuntatalouden menopaineita hillitseviä ja tulopohjaa vahvistavia keinoja on löydettävissä. Onko meillä todella varaa kaikkiin hallitusohjelmaan kirjattuihin lisävelvoitteisiin ja realistisia edellytyksiä niiden toteuttamiseen kunnissa? Onko myöskään ikuinen velkaantuminen mahdollista? Nykyisen hallituksen hallitusohjelma julkistettiin kunnallisista palveluista parhaimmaksi arvioidussa kirjastossa. Helsingin Sanomissa olikin pilapiirros, jossa kirjastovirkailija sanoo toiselle: "Outoja tyyppisiä. Kysyivät voiko vanhoja lainoja kuitata lainaamalla lisää." Vähintäänkin jokainen kirjastokortin haltija tietää, että ei voi.

Taivassalossa 1.11.2019

Vesa Rantala
kunnanjohtaja

Yleiset perusteet ja kehitysnäkymät

Toimintaympäristön muutokset

Yleinen taloudellinen tilanne

Maailmantalouden kasvu on viime vuosina ollut vahvaa, mutta kasvuvauhti alkoi hidastua viime vuonna sekä euroalueella että muualla maailmassa. Maailmantalouden kasvu on kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä ollut vaimeampaa kuin ensimmäisellä, ja viimeisimmät ennusteet maailmantalouden kasvusta ovat olleet aiempia varovaisempia. Heikentyneiden näkymien taustalla on kansainvälisen talouden epävarmuus, jota ovat viime aikoina kasvattaneet ennen kaikkea Yhdysvaltojen ja Kiinan yhä syvenevä ja maailmankauppaan jo heijastunut kauppasota, protektionismin lisääntyminen, ja Kiinan talouskasvun heikkeneminen.

Euroalueella kasvu on hidastunut, mutta sen ennustetaan jatkuvan seuraavina vuosina, vaikkakin aiemmin odotettua hitaammin. Euroalueen kasvua ylläpitää ennen kaikkea kotimainen kysyntä, mutta viennin suhteen odotukset ovat heikommät. Erityisesti Euroopan suurimman talouden Saksan vientivetoisen teollisuus on jo kärsinyt Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasodasta, ja Saksan talous ennakkotietojen mukaan supistui toisella vuosineljänneksellä. Epävarmuutta euroalueella luovat myös kasvava uhka Iso-Britannian sopimuksettomasta EU-erosta, Yhdysvaltojen uhkaamat ja kertaalleen lykkääntyneet tullit EU:n autoteollisuudelle, sekä Italian hallituskriisi.

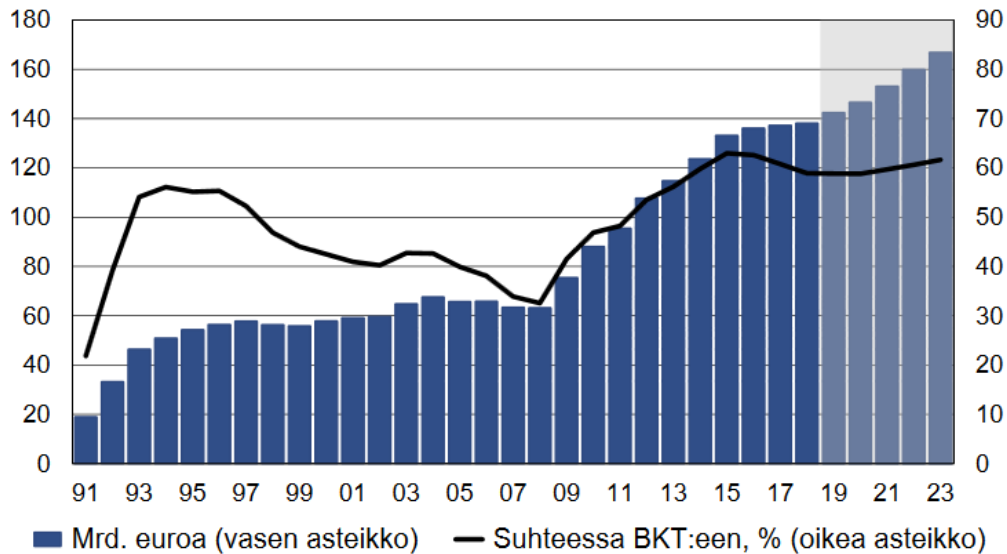
Jatkuessaan maailmantalouden epävarma tilanne ja Saksan talouden heikkeneminen heijastuisivat Suomen talouskasvuun sekä sen oman viennin että erilaisten välillisten vaikutusten kautta. Euroalueen kevyenä jatkuva rahapolitiikka ja lievästi elvyttävä finanssipolitiikka, alhaisina pysyvät rahoituskustannukset, sekä Suomelle edullinen valuuttakurssikehitys kuitenkin pitävät yllä Suomen talouskasvun jatkumisen edellytyksiä seuraavina vuosina.

Viimeisimmässä noususuhdanteessa Suomen talous lähti kasvuun monia muita Euroopan maita myöhemmin. Mutta kuten muualla euroalueella, myös talouskasvu on hidastumassa. Vuonna 2018 BKT kasvoi reilut kaksi prosenttia, ja vuonna 2019 sen ennustetaan kasvavan noin puolitoista prosenttia. Vuosina 2020–2021 kasvuksi ennustetaan reilua yhtä prosenttia. Vaikka merkittävimmät talouskehitystä mahdollisesti heikentävät riskit kumpuavat kansainvälisen talouden epävarmuudesta, myös kotimaiset riskit ovat vahvistuneet.

Talouskasvu on seuraavina vuosina entistä enemmän kotimaisen kysynnän varassa. Huolimatta kotitalouksien kulutusta tukevista työllisyys- ja palkkakehityksestä ja matalista koroista, kotitaloudet ovat tulleet varovaisemmiksi, niiden luottamus talouteen on heikentynyt ja säästäminen kasvanut. Yksityisen kulutuksen kasvun ennustetaan pysyvän vakaana, puolentoista prosentin tuntumassa seuraavat vuodet. Yksityisten investointien kasvun puolestaan ennakoidaan hiipuvan asuntoinvestointien ja -rakentamisen vähetessä. Sen sijaan kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut voimakkaasti ja sen odotetaan jatkavan kasvuaan. Velka- taakka hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua ennustettua nopeammin tilanteessa, jossa taloussuhdanne tai asuntomarkkinat vaimenisivat merkittävästi.

Kuten kuluttajien odotukset niin myös yritystenkin odotukset tulevasta ovat heikentyneet. Pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yhä useampien yritysten kasvua, ja tuotantokapasiteetin käyttöaste on noussut. Talouskasvun hidastuminen seuraavina vuosina tosin tuo näihin ongelmiin jonkin verran helpotusta. Myös väestön ikääntyminen muodostaa oman rajoitteensa työllisyyden kasvulle. Ikääntyminen näkyy toisaalta eläkemenojen kasvupaineena. Eläketurvakeskus ennustaakin työeläkemenojen kasvavan lyhyellä aikavälillä. Pitemmän aikavälin kehitykseen vaikuttaa vuonna 2017 voimaan astunut työeläkeuudistus, joka muun muassa nostaa eläkeikää asteittain.

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon talous

Kuntien keskimääräinen taloudellinen tilanne heikkeni selvästi vuonna 2018. Heikkenemisen taustalla oli se, että kuntatalouden toimintamenojen kasvu nopeutui ja investoinnit kasvoivat. Kuntataloutta heikensi myös se, että talouden ja työllisyyden hyvästä kehityksestä huolimatta verotulot kääntyivät hieman laskuun muun muassa ennakoituja korkeampien veronpalautusten vuoksi. Kuntien tulopohjaa heikensi myös valtionosuuk-sien väheneminen.

Vuonna 2018 negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä kasvoi selvästi. Vuonna 2018 vuosikate oli negatiivinen 43 kunnassa, kun edellisvuonna tällaisia kuntia oli vain neljä. Tilikauden tulos oli vuonna 2018 negatiivinen yhteensä 200 kunnalla. Kuntakonsernien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni puolestaan lähes 1,2 mrd. eurolla edellisvuoteen verrattuna ja vuosikate oli negatiivinen 13 konsernilla, kun vuotta aikaisemmin se oli positiivinen kaikilla kuntakonserneilla.

Verotulojen kertymään ovat viime aikoina vaikuttaneet useat tekijät, joiden ennustaminen ja ennakointi on ollut valtakunnallisestikin hankalaa. Vuonna 2019 veroennustetta alentaa suhdannenäkymien heikentymisen lisäksi verotuksen järjestelmämuutokset. Jo keväällä oli tiedossa, että siirtyminen verotuksen joustavaan valmistumiseen vaikuttaa verojen kertymisrytmiin. Tuloverojen kertymistä hidastavat tänä vuonna myös ennakonpidätysmenettelyn muutokset ja tulorekisterin käyttöönottoon liittyvät ilmoitusongelmat, jotka siirtävät verojen kertymistä vuodelle 2020 ja joita kumpaakaan ei pystytty riittävästi ennakoimaan. Valtakunnallisesti veroennustetta on syyskuussa 2019 heikennetty kevään kuntatalousohjelmaan verrattuna lähes 900 milj. eurolla.

Maan hallitus on sitoutunut siihen, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023. Paikallishallinnon rahoitusaseman tulee olla vuonna 2023 korkeintaan puoli prosenttia alijäämäinen suhteessa kokonaistuotantoon. Tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi kuntatalouden tilanteen kohenemista. Julkisen talouden ennusteen perusteella rahoitusasematavoitteen saavuttaminen edellyttäisi paikallishallinnon sopeutusta noin 1,8 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla.

Maan hallitus kohdentaa budjetissaan vuodelle 2020 merkittäviä lisäpanostuksia sosiaali- ja terveystalouteen ja koulutukseen. Keskeisiä toimia ovat muun muassa oppivelvollisuuden pidentäminen, vanhuspalveluiden henkilöstömitoitus, subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen ja ryhmäkokojen pienentäminen sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelurakenteen kehittäminen. Kuntatalouden painelaskelman mukaan toimintamenojen kasvu jatkuu vuosina 2020-2023 keskimäärin 3,4 prosentin vuosivauhdilla. Menokasvua lisäävät sosiaali- ja terveystalouden kysynnän kasvu ja hallitusohjelman toimenpiteet. Kuntien ansiotason

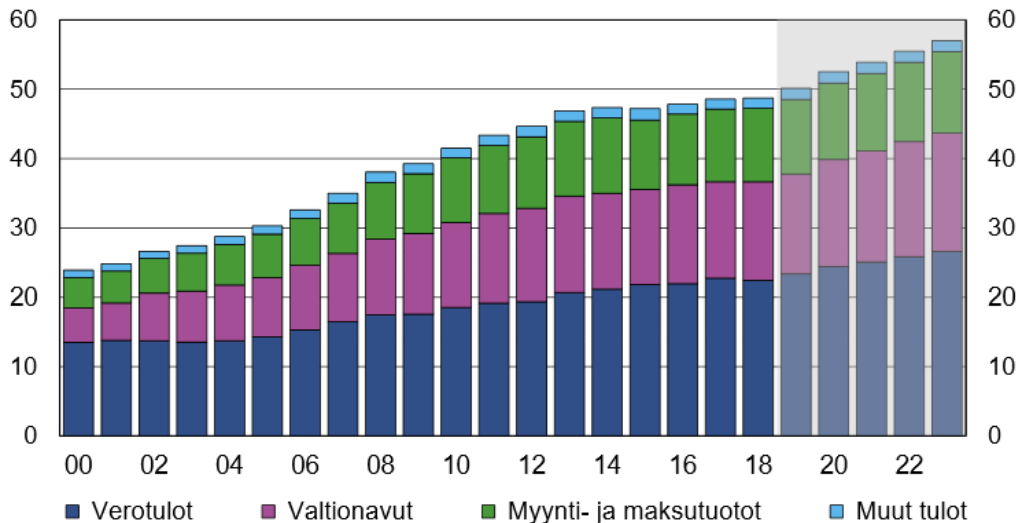
oletetaan seuraavan kansantalouden yleistä, vajaan 3 prosentin vuotuista ansiotason nousua. Menoja lisäävät tarkastelujaksolla myös investoinnit, joiden kasvun arvioidaan olevan ripeintä kuluvana vuonna. Nettoinvestoinnit pysyvät koko kehyskauden korkealla tasolla. Kuntatalouden tiukkuus ja yleinen suhdannetilanne vaikuttavat kuitenkin toteutuvaan investointitasoon.

Verotukseen liittyvät järjestelmämuutokset pienentävät verokertymää vuonna 2019 ja siirtävät verokertymää kertaluontoisesti seuraavalle vuodelle. Vuosien 2019 ja 2020 valtakunnalliseen ansiotuloverojen ja yhteisöverojen veroennusteeseen liittyy kuitenkin tavanomaista suurempaa epävarmuutta.

Peruspalveluiden valtionosuudet kasvavat huomattavasti vuonna 2020. Vuoden 2019 tasoon verrattuna valtionosuuksien tasoa valtakunnallisesti kasvattaa kilpailukyky sopimukseen liittyvän valtionosuuden leikkauksen pienentyminen 285 milj. euroa, valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistus 124 milj. euroa ja indeksikorotus 198 milj. euroa. Lisäksi valtionosuuksia ja –avustuksia kasvattavat hallitusohjelman mukaiset lisäykset. Valtionosuuden muutos ei kokonaisuudessaan merkitse kuntatalouden vahvistumista, vaan merkittävä osa valtionosuuden kasvusta kompensoi joko verotulojen vähennystä tai kustannusten kasvua. Veropuolustemuutoksista aiheutuva verotulojen menetys kompensoidaan kunnille vuodesta 2020 lähtien erilliseltä määrärahamomentilta valtion budjetissa. Aiemmin kompensatio on sisällynyt peruspalvelujen valtionosuuteen. Tämä muutos ei vaikuta kuntien rahoituksen kokonaistason.

Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino pysyy vuosina 2020–2023 mittavana. Kuntatalouden näkyvät ovat huolestuttavat ottaen huomioon väestörakenteen muutoksesta aiheutuva kasvava menopaine ja suhdannetilanteen heikkeneminen. Kuntien tulee jatkaa tuottavuutta lisääviä toimia ja rakenteellisia uudistuksia. Mahdollisuudet menopuolen sopeutukseen on erityisesti pienimmissä kunnissa usein jo pitkälti käytetty, joten kunnallisveroprosentteihin kohdistuu lähivuosina huomattavaa korotuspainetta ja kuntatalouden velkaantuminen kasvaa.

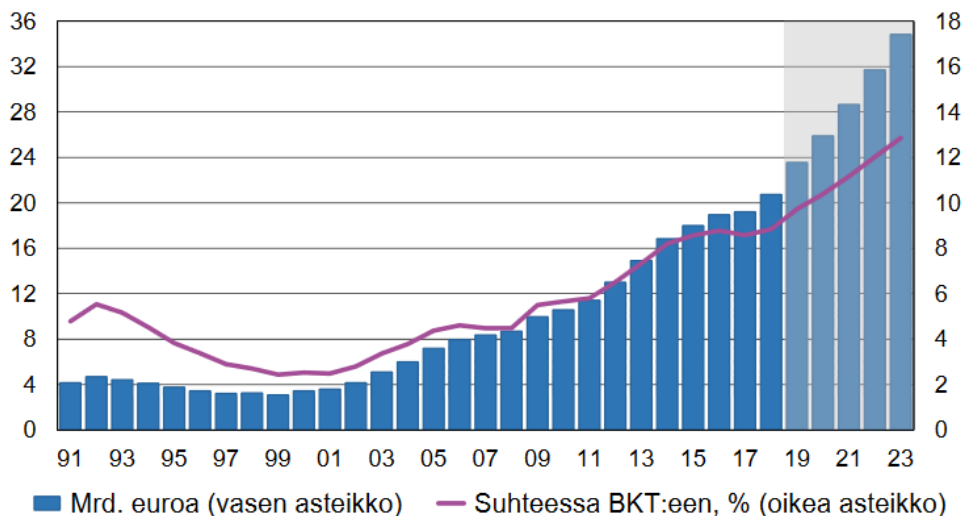
Paikallishallinnon tulot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taivassalon kunnan taloudellinen kehitys

Taivassalon kunnan vuosikate vuonna 2018 oli positiivinen, 1 044 691 €. Tilikauden ylijäämä oli 535 118 €. Taseessa ei ole kumuloitunutta alijäämää.

Väestörekisterikeskuksen mukaan Taivassalossa oli 31.12.2018 yhteensä 1662 asukasta. Syyskuun 2019 loppuun mennessä syntyneitä lapsia oli yhteensä 8 (-2 vuoteen 2018 verrattuna). Toisesta kunnasta Taivassaloon muuttaneita oli 47 (-27). Eniten Taivassaloon muuttaneita oli Kaarinasta (9). Ulkomailta muuttaneita oli 6. Toiseen kuntaan muuttaneita oli 57 (+1), kuolleita 14 (-6). Eniten Taivassalosta muutettiin Turkuun (18). Ulkomaille muuttaneita oli 7.

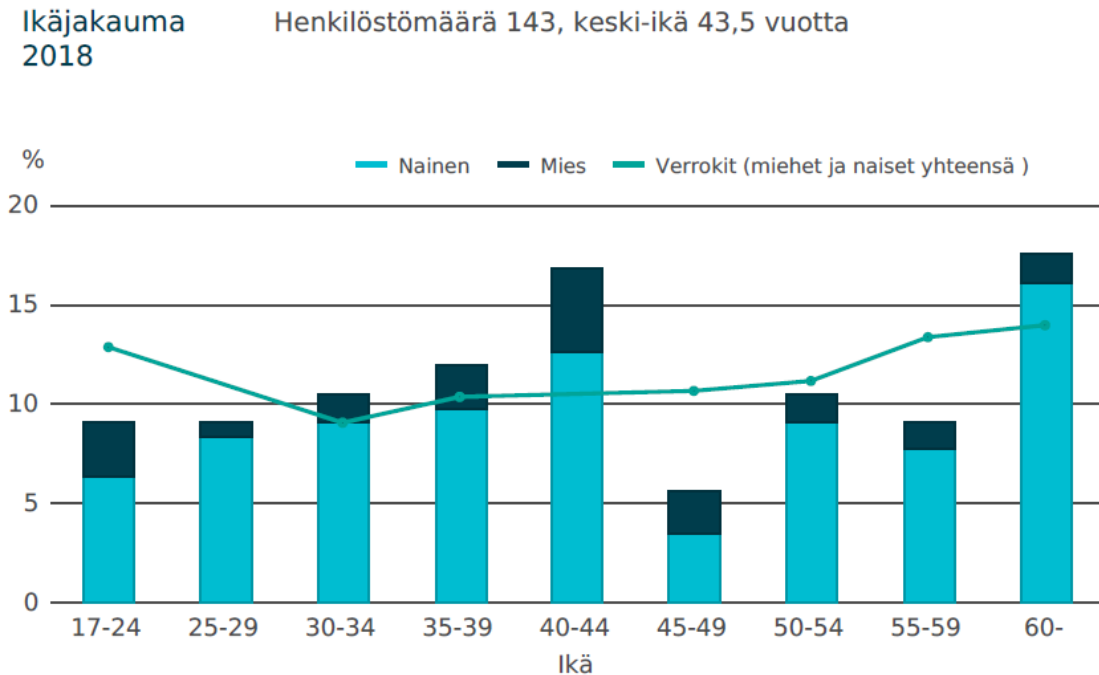
Huolimatta taseen ylijäämäisyydestä, on jatkossakin toteutettava talouden tasapainottamiseen tarvittavia toimenpiteitä ja niiden valmistelua tulee jatkaa ja myös uusia toimenpiteitä tasapainon pitämiseksi tulee löytää ja toteuttaa kaikissa hallintokunnissa ja kaikilla tehtävälalueilla. Kunnan talouden osalta haasteeksi tulee selviytyä mittavien investointien aiheuttamasta laina- ja poistorasituksesta. Tämän toteuttamiseksi on toteutettava toimintojen uudistamista, tuloperusteiden tarkistuksia, verojen tarkistuksia, uusien verokantojen käyttöönottoa, henkilöstömenojen alentamisella sekä käyttöomaisuuden myyntivoittoja. Ulkoiset paineet Taivassalon kunnan talouteen ovat erittäin merkittävät: valtionosuuksien leikkaus ja perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon menojen kasvu.

Palvelurakenteita on muutettava ja kehitettävä toimintaympäristön muutosten mukaisesti. Toiminnassa on oltava valmiita ottamaan käyttöön uusia palveluiden järjestämis- ja tuottamistapoja, joilla voidaan vaikuttaa kustannustehokkuuteen.

Kunnalla ei ole tälle hetkellä kuntalain nojalla velvollisuutta alijäämän kattamiseen taseen ylijäämäisyydestä johtuen. Pitääksimme talouden hallinnassa toteutamme suunnittelukaudella seuraavia talouden tasapainottamistoimenpiteitä:

- kulutusmenoja sopeutetaan tuloihin toimintoja tehostamalla ja palvelujen rakennetta kehittämällä sekä menoja karsimalla;
- palveluja ulkoistetaan tai siirretään takaisin kunnan tehtäväksi silloin, kun siitä on saatavissa sekä taloudellista ja toiminnallista hyötyä;
- henkilöstön kokonaismäärää ei lisätä;
- kiinteistöjen käytön tehokkuutta lisätään ja tarpeettomat rakennukset ja kiinteistöt myydään;
- konserniohjausta tehostetaan menojen sopeuttamiseksi kunnan rahoitusmahdollisuuksiin;
- kunnalle perittäviä maksuja korotetaan kustannustason nousua vastaavasti;
- uusia vapaaehtoisia tehtäviä ei aloiteta;

- vähennetään nyt vapaaehtoisesti hoidettavia tehtäviä ja lainsäädännön vapauduttua nykyisistä lakisääteistä tehtävistä.

Harmaan talouden torjunta

Hankintojen yhteydessä pyritään torjumaan harmaata taloutta. Tällaisia toimenpiteitä ovat mm.

- selvitys palvelun tai tavarantoimittajan rekisteröitymisestä kauppa-, ennakkoperintä-, työnantaja- ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin,
- selvitys verojen ja lakisääteisten eläkevakuutusmaksujen maksamisesta,
- selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisten työehtojen sisällöstä.

Palveluiden tilaajien valvottavuus ja vastuullisuus ovat avainasemassa harmaan talouden torjunnassa. Tilaajavastuulain edellyttämien raporttien tarkastaminen ennen palvelun ostamista, ja pidemmissä sopimuksissa kolmen kuukauden välein on erittäin tärkeää. Sillä myös edistetään rehtiä yrittäjyyttä erityisesti toimialoilla, joilla harmaan talouden ongelmat ovat vakavimmat. Taivassalon kunta haluaa, että yritykset ovat tasa-arvoisessa asemassa ja tekee töitä harmaan talouden torjumiseksi.

Talousarvio ja -suunnitelma

Kuntalain mukaan kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarviossa ja – suunnitelmassa osoitetaan riittävät voimavarat asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä se, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien on oltava realistisia – kunnan talouden tasapaino on suunnittelukaudella voitava säilyttää tai saavuttaa.

Lisäksi uudessa kuntalaissa korostetaan koko kuntakonsernin huomioonottamista kuntastrategiassa sekä talousarviossa ja – suunnitelmassa. Talousarviossa ja – suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet, siten että talousarvio ja – suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja turvaavat edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen siten, että kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet otetaan huomioon.

Talousarviossa valtuusto hyväksyy talousarviovuoden sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio on oikeudellisesti sitova, mutta taloussuunnitelma on vain ohjeellinen muilta kuin alijäämän kattamiseksi esitettyjen toimenpiteiden osalta.)

Tämän talousarvion laadinnassa on otettu huomioon Kuntaliiton antamat laadintaohjeet ja suositukset.

Talousarvion tehtävät, rakenne ja periaatteet

Talousarvio osana taloussuunnitelmaa on toisaalta valtuuston keskeinen kunnan toiminnan ohjausväline, toisaalta kunnan kokonaistalouden suunnitelma. Talousarvion kiinteä yhteys taloussuunnitelmaan todetaan suoraan laissa.

Kuntalain mukaan talousarviossa ja – suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toimielin- ja tehtäväkohtaisesti toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Tuloslaskelmaosa osoittaa, miten tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korko- ja muihin kuluihin sekä poistoihin ja arvonalennuksiin. Investointiosa osoittaa investointimenot ja – tuloarviot. Rahoituslaskelmassa osoitetaan, miten talousarvio vaikuttaa kunnan maksuvalmiuteen, kuinka paljon tarvitaan tulorahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin sekä miten rahoitustarve katetaan.)

Laissa säädetyn talousarvion muodollisen rakenteen lisäksi talousarvion rakennetta ja sisältöä määrittelevät talousarvioperiaatteet. Näillä periaatteilla, jotka alun perin on muodostettu valtion budjettitalouden piirissä, on myös oikeudellista merkitystä, koska ne suuntaavat kunnan talousarviota koskevien usein varsin väljien normien tulkintaa. Periaatteina, joilla on oikeudellistakin merkitystä, mainitaan seuraavat:

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahankäyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois.

Tasapainoperiaate tarkoittaa sitä, että talousarviossa osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kuntalaki velvoittaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitelman toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Alijäämän kattamisvelvollisuus tarkoittaa, että suunnitelmakaudella tasapaino on saavutettava. Periaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää kunnan voimavaroja.

Vuotuisperiaate ilmenee kuntalain pykälän 1 momentista: valtuuston on hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi vuodeksi talousarvio.

Kehysbudjetointiperiaatteen mukaan valtuustolla on laaja harkintavalta päättää talousarvion määräraha-kokonaisuuksista. Pääsääntöisesti määräraha asetetaan tehtäväkohtaisena siten, että toiminnan tavoitteet ja niiden saavuttamiseen varatut varat ovat yhdistettävissä talousarviossa.

Yhtenäisyysperiaatteen mukaan valtuusto päättää talousarviosta ja –suunnitelmasta niin, että ne ovat yhtenä kokonaisuutena samassa käsittelyssä.

Kunnan talouden tasapainovaatimus

Kuntalaissa alijäämän kattamisvelvollisuutta on tiukennettu. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Alijäämän kattamisvelvollisuus on kytketty tilinpäätöksen osoittamaan kertyneeseen alijäämään, ja se on katettava viimeistään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Taloussuunnitelmassa on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona on katettava. Taloussuunnitelma on laadittava vähintään neljäksi vuodeksi, alijäämän kattamiskaudeksi, sen tilinpäätöksen jälkeen, kun alijäämää on kertynyt. Yksilöityjen toimenpiteiden hyväksymättä jättäminen on lainvastaisena kumottavissa.

Talousarvion sitovuus, seuranta ja muutokset

Talousarvion sitovuudesta on laissa nimenomaan säädetty. Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Sitovuuden tarkoitus on ennen kaikkea kunnallispoliittinen ja –oikeudellinen. Sillä turvataan valtuuston valta ohjata kunnan taloutta sekä asettaa tavoitteita ja rajoja alempien toimielinten ja henkilöstön toiminnalle.

Toimielin on sidottu talousarviossa hyväksytyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Tavoitteet ovat osa talousarviota, jota kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava. Lähtökohtana voidaan pitää, että nämä tavoitteet sitovat toimieliimiä samalla tavoin kuin määrärahan käyttötarkoituksen on perinteisesti katsottu niitä sitovan. Sitovina hyväksytyjen toiminnallisten tavoitteiden lisäksi ohjeellisia tavoitteita voi sisältyä talousarvion perusteluihin. Jos talouden perusteissa tapahtuu sellaisia muutoksia, ettei tavoitteita voida saavuttaa, valtuuston on hyväksyttävä tavoitteita koskevat muutokset.

Toimielin on sidottu valtuuston asettamiin tavoitteisiin; jos tavoitetta ei voida valtuuston myöntämällä määrärahoilla saavuttaa, tavoitteita on muutettava tai määrärahoja lisättävä. Toimielin ei saa ylittää talousarviossa sille osoitettua määrärahaa. Kunta-laissa ei ole erityisiä säännöksiä lisätalousarviosta. Jos talousarviossa toimielimelle osoitettu määräraha osoittautuu riittämättömäksi, talousarviota on muutettava.)

Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Talousarvion seurannasta päätetään tarkemmin kunnanhallituksen antamissa talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa valtuuston hyväksytyä ensin talousarvion ja -suunnitelman.

Kuntaorganisaation riskianalyysi

Strategiset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
Kunnan ja asumisen veto-voiman riittävyys	Riskinä hidas tai negatiivinen väestönkasvu. Syntyvyyden ja kuolleisuuden erotus, eli syntyneiden enemmitys pienenee. Hallintakeinoina kunnan brändin vahvistaminen, asumisen ja elämisen ratkaisujen monimuotoisuus, työpaikkojen luominen sekä hyvät ja monipuoliset palvelut.
Yhdyspinnat ylittävässä hyvinvointi- ja terveystyössä (hyte) onnistuminen	Varmistamme, että kuntatason tavoitteet ja toimintamallit ovat toimivat ja selkeät. Rakennamme yhteistyötä eri yhdyspinnoilla ja organisaatorajat ylittäen luoden hyvät yhdyspintarakenteet ja toimintamallit. Sote- yhteistyön toimivuus, palveluiden saatavuus.
Taivassalo-brändi ja kunnan toiminta ja teot eivät kohtaa	Riskinä, että kuntalaisten odotukset kunnan toimintaa ja palveluita kohtaan ovat ristiriidassa kunnan tekojen kanssa. Meidän on onnistuttava siinä, mitä lupamme. Tekojen ja toiminnan laatua on kyettävä nostamaan, kulttuuri- muutosta on läpivietävä ja asiakaspalvelulupauksen tavoitteet täytettävä. Tämä edellyttää hyvää johtamista ja muutoksen määrätietoista läpivientiä. Myös tavoitteiden ja resurssien on oltava tasapainossa.

Toiminnalliset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
Kyberturvallisuushkien kasvaminen, jatkuvuudenhallinta ja tietoliikennehäiriöt	Riskien hallitsemiseksi on vahvistettu osaamista sekä vastuutettu tehtäviä tietoturvaan ja kyberturvallisuuteen liittyen, jatkuvuudenhallinnan edellytyksistä huolehtimiseen ja varautumiseen. Myös kunnan laatimissa sopimuksissa kiinnitetään huomiota jatkuvuuden hallintakeinoihin.
Hajanainen kehittäminen ja toimintatavat ottaen huomioon rajalliset resurssit	Kehittämisen toimintamallien uudistaminen ja käyttöönotto. Toimintatapojen uudistaminen. Tavoitteiden ja tekemisen priorisointi.
Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja uudistumiskyky, työhyvinvointi ja jaksaminen	Uudistumiskyvyn ja tavoitteiden saavuttaminen, hyvä johtaminen ja henkilöstön osaamisesta huolehtiminen. Muutostilanteissa osallisuuden ja yhteisöllisyyden varmistaminen ja yhteiskehittäminen. Esimiesten ja henkilöstön kouluttaminen. Yhteisöllinen työskentely ja hyvä viestintä mahdollistaa ennakointia ja muutokseen varautumista.

Taloudelliset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
Kunnan velkataakka ja investoinnit	
Verorahoituksen mahdolliset muutokset	Kunnan taloudellisen toimintaympäristön riskit liittyvät etenkin verorahoituksen mahdollisiin muutoksiin sekä maakunta- ja sote-uudistukseen ja sen rahoitusratkaisuun. Suurin osa kunnan tulopohjasta perustuu verotuloihin ja valtionosuuksiin.

Strategiatarkastelu

Taivassalon kunnanvaltuusto on 18.6.2018 hyväksynyt Taivassalon kunnan arvot ja kuntastrategian.

Taivassalon kunnan arvot ovat:

- **Avoimuus**
 - Tarkoittaa hallinnon läpinäkyvyyttä ja avointa vuorovaikutusta
- **Vastuullisuus**
 - Tarkoittaa oikeudenmukaista ympäristö- ja yhteiskuntavastuullista toimintaa
- **Innovatiivisuus**
 - Tarkoittaa halukkuutta etsiä ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja.

Kuntastrategian toteuttaminen jalkautuu neljän kokonaisuuden kautta:

- **Me olla rohkioi**

Pyhän Ristin kirkko rakennettiin aikanaan koska halusimme synnyttää jotain uutta, pysyvää ja hyvää. Rohkeita olemme myös nyt: meille rohkeus tarkoittaa halua nähdä, valmiutta tehdä ja uskallusta olla avoin uudelle, samalla olemassa olevasta hyvästä välittäen. Tätä kaikkea kutsumme myös luovuudeksi ja valmiudeksi uudistua.

Kärkitoimet
Teemme päätöksiä ja työtämme arvoihimme sitoutuen, talouden kestävästä huolehtien ja tulevaisuuteen katsoen, kuntalaisia varten. Työssä uskomme yhteisöllisyyteen, työniloon ja työssä kehittymiseen. Työhyvinvoinnin ja osaamisen vahvistaminen on meille kunnia-asia. Huolehdimme hyvästä johtamiskulttuurista ja johtamisen edellytyksistä. Uudistamme jatkuvasti ja ennakkoluulottomasti toimintatapoja tulevaisuuden kunnan tehtävät huomioiden.
- **Parast elämist**

Olemme tunnettu merellisenä ja viihtyisänä hyvinvointikuntana, joka tarjoaa monipuoliset ja perheystävälliset asumis- ja nykyaikaiset asoimismahdollisuudet. Menestystekijöitämme ovat laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus, houkuttelevat asuinalueet sekä monipuoliset vapaa-ajan mahdollisuudet.

Kärkitoimet
Toimimme vaikuttavasti ja laaja-alaisessa yhteistyössä kuntalaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ylläpidämme hyväkuntoiset kiinteistöt, joissa viihtyvät niin kuntalaiset, henkilöstö kuin asiakkaatkin. Toteutamme investoinnit hallitusti kunnan taloudellinen kantokyky huomioon ottaen
- **Silaka ova henk' ja eläm'**

Me ajattelemme, että hyvinvointi rakentuu työlle. Ymmärrämme, että elinvoimainen kunta tarvitsee aktiivisia yrityksiä. Ketteryys ja palvelualltius ovat menestystekijöitä, jotka palvelevat yrityksiä.

Kärkitoimet
Käytännössä tämä tarkoittaa mm. nopeasti rakennettavien tonttien tarjoamista, monipuolisen rakentamisen mahdollistamista ja ripeää palvelua.
- **Hyvinvoiva ja aktiivise kuntalaise**

Aktivoimme kuntalaisia eri ikäryhmille suunnatulla monipuolisella toiminnalla
Kehitämme elinympäristön ja liikkumisen turvallisuutta
Tuemme kuntalaisten vastuuta omasta itsestään
Edistämme avointa ilmapiiriä ja toimintakulttuuria

Kärkitoimet
Luomme lisää edellytyksiä omaehtoiselle liikunnalle

Taivassalo on hyvää elämää varten. Kunnan perustehtävänä on järjestää asukkailleen laadukkaita palveluja ja luoda edellytyksiä virikkeelliselle ja hausalle elämälle.

Toimiva kunta näkyy konkreettisina tekoina, valintoina ja arkea helpottavina asioina ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Toimiva kunta tarkoittaa sitä, että päiväkodit löytyvät läheltä, kouluun uskaltaa kävellä, ikäihmisten palvelut ovat helposti saatavilla.

Toimivassa kunnassa on paljon vahvuuksia ja vähän heikkouksia. Toimivuus rakentuu tasa-arvolle, yhdenvertaisuudelle, vahvalle sosiaaliselle koheesiolle ja avoimelle osallistavalle toimintatavalle. Jokainen tuntee olonsa turvalliseksi. Toimivaa kuntaa rakennetaan luottamuksen varaan. Taivassalo on kaikkia varten. Kuntaa rakennetaan yhdessä.

Taivassalo on turvallinen ja viihtyisä, sujuva, helppo ja välittävä. Yrityksiä ja osajia arvostetaan. Hyvin toimiva kunta on myös parasta elinkeinopolitiikkaa. Taivassalo on ensisijaisesti paikka ja yhteisö, ei virkakoneisto.

Kunnan maineen tärkein sisältö ja tärkeimmät tekijät ovat taivassalolaiset itse. Kunta ei koskaan ole valmis, mutta sitä rakennetaan joka päivä yhdessä. Terve kunnioittava paikallisyhteisö on osa kunnan identiteettiä.

Jokaisella on oikeus kokea itsensä taivassalolaiseksi ja tehdä vaikuttavia tekoja yhteisönsä hyväksi. Taivassalossa on helppo toimia toisten hyväksi.

Liikkumattomuus on yksi merkittävimmistä hyvinvointia murentavista tekijöistä. Vain noin neljännes väestöstä liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Taivassalo luo terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteet ja nostaa liikkumisen lisäämisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisensä kärkiteemaksi.

Kuntastrategia on keskeisin toimintaa ohjaava asiakirja ja johtamisen väline. Toimialojen ja tytäryhteisöjen tulee toteuttaa strategian linjauksia toiminnassaan.

Hallintosäännön mukaan johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on suunnitella, seurata ja valvoa johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden toimintaa sekä vastata sen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on myös johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden strateginen ohjaus sekä suorituskyvyn ja toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen ja ylläpito.

Tavoitteiden esittäminen

Vuoden 2020 vuositavoitteet ovat esitetty alla olevan taulukon mukaan.

Strategiapäämäärä [Taulukon tässä kohdassa esitetään kuntastrategian päämäärä.]			
Strategiavalinta	2020 tavoite	Mittari	Merkittävät riskit
[Taulukon tässä kohdassa esitetään se kuntastrategian valinta, jonka toimiala on valinnut suunnittelukauden painopisteeksi.]	[Tässä kohdassa esitetään sanallinen kuvaus talousarviovuoden tavoitteesta. Jos mittaria käytetään, tässä kohdassa esitetään myös mittarin tavoitearvo vuoden lopussa.]	[Tässä esitetään tavoitetta koskeva seurantamittari.]	[Tässä kohdassa esitetään tavoitteita koskevat riskit.]

Tavoitteita koskevat riskit

Toiminnan ja talouden riskien hallinta on riskienhallintapolitiikan mukainen menettely, jolla varmistetaan kunnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Tätä varten tehdään riskianalyysyjä, jotka kytkeytyvät kiinteästi talousarvioprosessiin.

Strategiatyön kehittämistarpeet

Kuntastrategia ja sen toteuttamisohjelmat tarkistetaan valtuustokausittain tai tarvittaessa. Strategia on voimassa, kunnes valtuusto sen päivittää. Organisaatiossa on jatkuvasti käynnissä poikkihallinnollista strategiatyötä koko kuntaa koskevalla tasolla. Nämä strategian toteuttamisohjelmat tarkentavat ja täydentävät kuntastrategiaa.

Tavoitteiden asettaminen konsernijohtolle ja kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Tavoitteena on hillitä asukasluvun laskua.

Paikallistalouden tavoitteena on pitää konsernin talousarviolainojen määrä hallitulla tasolla suhteessa valtakunnalliseen keskiarvoon €/asukas (investointilainat pl). Kunnan palveluista perittävien maksujen ja taksojen tulee olla sellaiset, että niillä voidaan pitkällä aikavälillä kattaa kustannukset. Maksuihin saa sisältyä kohtuullinen tuotto pääomalle. Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset.

Taivassalon elinvoimaa lisätään paikkakunnalta saataviin raaka-aineisiin perustuvaa yritystoimintaan, yrittäjyyteen kannustamisella sekä huomioimalla kiertotalouden tuomat mahdollisuudet.

Kunnallisten palveluiden osalta palvelujen tuottamisessa keskitytään kunnalle kuuluviin lakisääteisiin peruspalveluihin ja ne säilytetään tarpeen mukaisella tasolla.

Julkisissa palveluissa pyritään palvelujen yhdistelmään, joka mahdollisimman edullisesti ja tehokkaasti tyydyttää kuntalaisten perustarpeet. Strategisten päämäärien saavuttamiseksi ja vetovoiman lisäämiseksi palvelurakenteeseen ja -valikoimaan etsitään taivassalolaisia ratkaisuja.

Valtuusto päättää kuntalain mukaan talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohtolle. Valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista.

Tässä asetetaan tytäryhteisökohtaiset toiminnalliset tavoitteet tytäryhteisöille. Kunnan edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekolimissä valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita. Tytäryhtiöiden ja -yhteisöjen toiminnasta raportoidaan Taivassalon toiminnan ja talouden katsauksissa, tilinpäätöksessä sekä yhtiöitä käsittelevässä vuosiraportissa.

Konserniohjausta suoritetaan konserniohjeiden lisäksi valitsemalla kunnan edustajat konserniyhtiöiden ja yhteisöjen hallintoon, antamalla ohjeet kunnan edustajille, seuraamalla yhtiöiden ja yhteisöjen raportointia sekä tekemällä aloitteita ja esityksiä.

Kunta tuottaa suurimman osan palveluistaan joko olemalla mukana kuntayhtymässä tai ostamalla palvelut toiselta kunnalta, yhdistyksiltä tai yksityiseltä palvelutuottajalta. Kunnan vaikutusmahdollisuudet näiden palvelutuottajien tavoitteiden asettamiseen ja seurantaan vaihtelevat sopimuksista ja vakiintuneista käytännöistä riippuen.

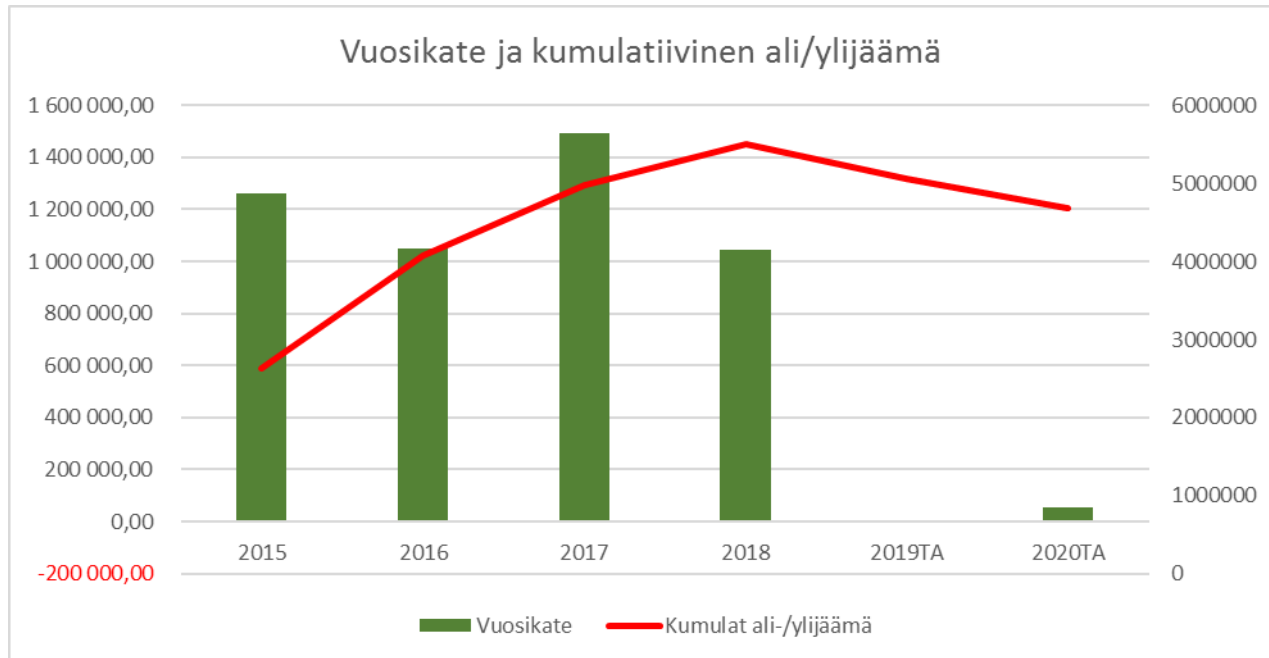
Kunta omistaa Taivassalon Vesi Oy:n ja Taivassalon Vuokra-asunnot Oy:n.

Kunnan asettamat tavoitteet konserniyhtiöille:

- yleiset tavoitteet: yhteistyö kunnan kanssa rahoitushuollossa, riskien hallinnassa sekä riskipolitiikassa ja hankintatoimessa siten, että noudatetaan samoja periaatteita kuin kunnassa. Aktiivinen raportointi kunnanhallitukselle sekä taloussuunnitelma- ja tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen kunnalle. Yhtiön tuloksen kehittäminen ja omavaraisuusasteen nostaminen.
- Taivassalon Vuokra-asunnot Oy:n osalta:
 - Asumispalvelujen tuottaminen ja kehittäminen siten, että asuntokanta kohdentuu kuntalaisten tarpeisiin ja on tehokkaassa käytössä;
 - yhtiö huolehtii omaisuuden arvon säilymisestä. Yhtiö varaa riittävät taloudelliset resurssit asuntokannan kunnossapitotoimenpiteitä ja peruskorjauksia varten sekä toteuttaa niitä suunnitelmallisesti;
 - yhtiö rahoittaa asuntokannan peruskorjaukset ilman kunnan lisäpanostusta, kuitenkin siten, että vuokrataso pysyy kohtuullisena ja kilpailukyisenä; ja
 - kiinteistöjen kuntokartoituksen laadinta ja peruskorjaustarpeen määrittely.
- Taivassalon Vesi Oy:n osalta:
 - Korkeatasoisten juomavesi- sekä jätevesipalveluiden tuottaminen toiminta-alueella asuville kuntalaisille ja siellä sijaitseville yrityksille
 - Taksat tulee pitää kilpailukyisinä
 - Peruskorjaukseen tulee varata riittävät taloudelliset resurssit, jotta verkoston ikääntyminen voidaan pysäyttää; ja
 - yhtiön talouden korjaaminen sekä jv-puhdistuslaitoksen saneeraussuunnittelutarpeen määrittely.

Talousarvio 2020 ja taloussuunnitelma 2020-2022

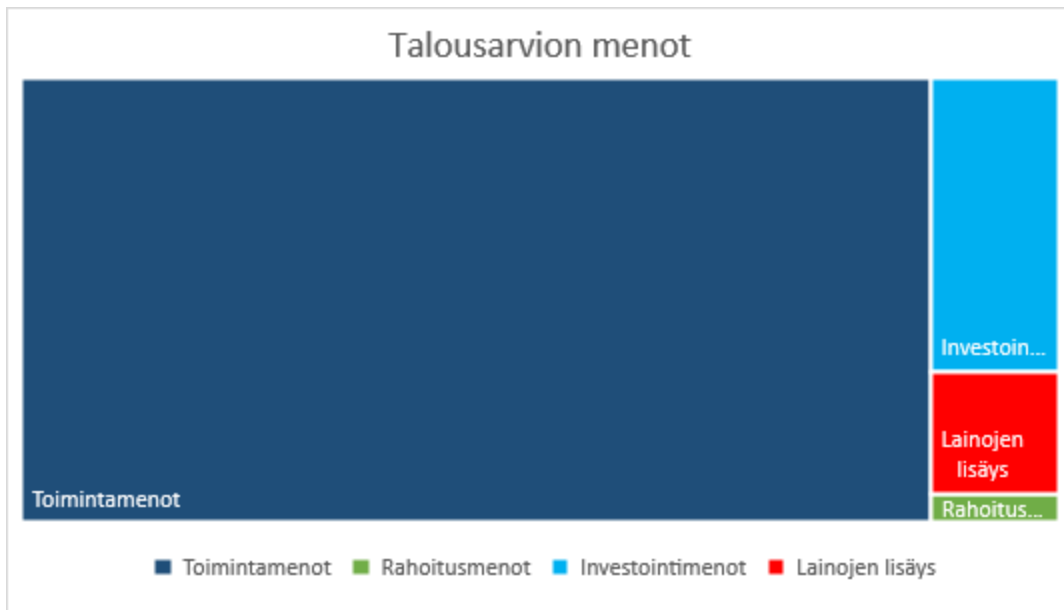
Talousarvion kokonaismenot ja niiden rahoitus

Talousarvion menot

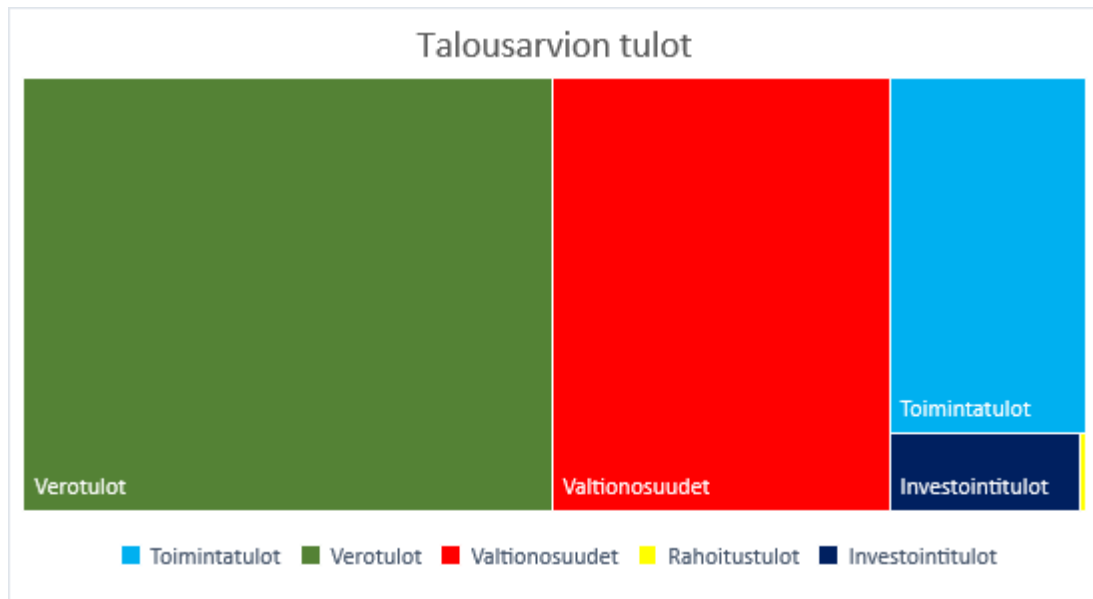
	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos €	Muutos %	Osuus %
Toimintamenot	-12 052 853	-12 336 624	-12 961 163	594 539	4,1	89,3
Rahoitusmenot	- 98 865	-171 500	-121 000	-50 500	-41,7	0,8
Investointimenot	-615 770	-2 049 490	-1 202 000	-847 490	-70,5	8,3
Lainojen lisäys	-35 600					
Lainojen lyhennykset	-60 278	-235 000	-235 000			1,6
Menot yhteensä	-12 863 366	-14 792 614	-14 519 163	- 273 451	-1,88	100

Kokonaismenot ovat 14 519 163 euroa; laskua edelliseen vuoteen verrattuna on 273 451 euroa. Kokonaismenojen lasku johtuu investointimenojen laskusta. Kokonaismenoista 89,3 %:ia on käyttötalousmenoja, 8,3 %:ia investointimenoja ja loput rahoitus- ja pääomamenoja.

Menojen rahoitus

	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos €	Muutos %	Osuus %
Toimintatulot	2 182 744	2 032 440	2 056 840	24 400	1,2	13,2
Verotulot	6 617 634	6 642 000	6 750 000	108 000	1,6	43,3
Valtionosuudet	4 334 624	3 822 000	4 319 000	497 000	11,5	27,7
Rahoitustulot	61 408	9 500	12 000	2 500	20,8	0,08
Investointitulot	243 206	1 082 389	436 600	-645 789	-59,6	2,8
Antolainojen vähennys						
Pitkäaikaisten saamisten lyhennys	-91 129					
Lainanotto						
Kassavarat 31.12.	4 154 959	2 950 674	2 005 951	-944 723	-68	12,9
Yhteensä	13 168 822	16 539 003	15 580 391	-958 612	-5,8	100

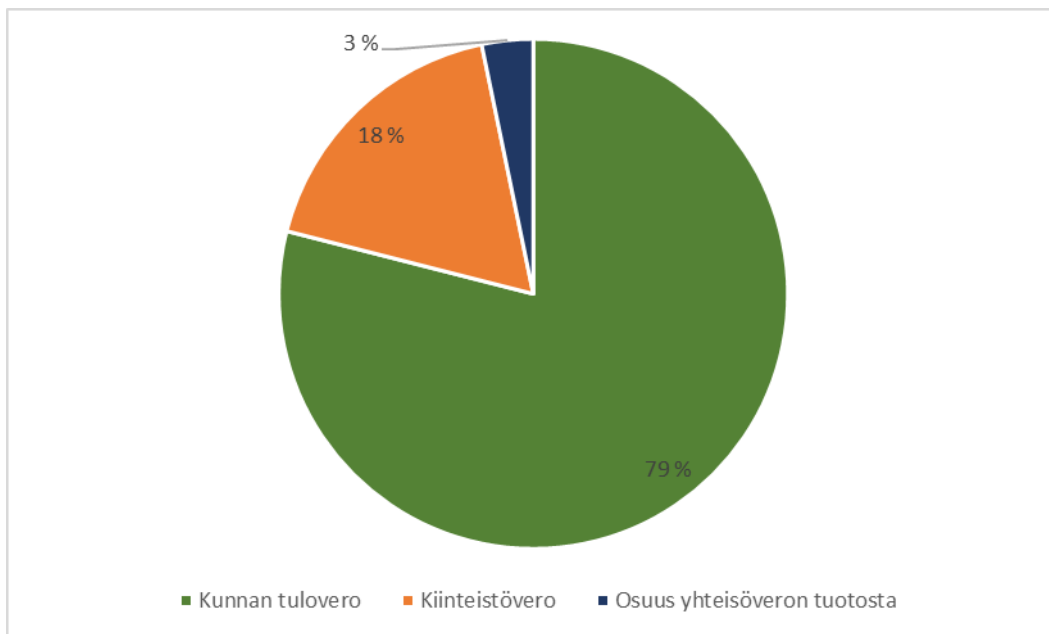
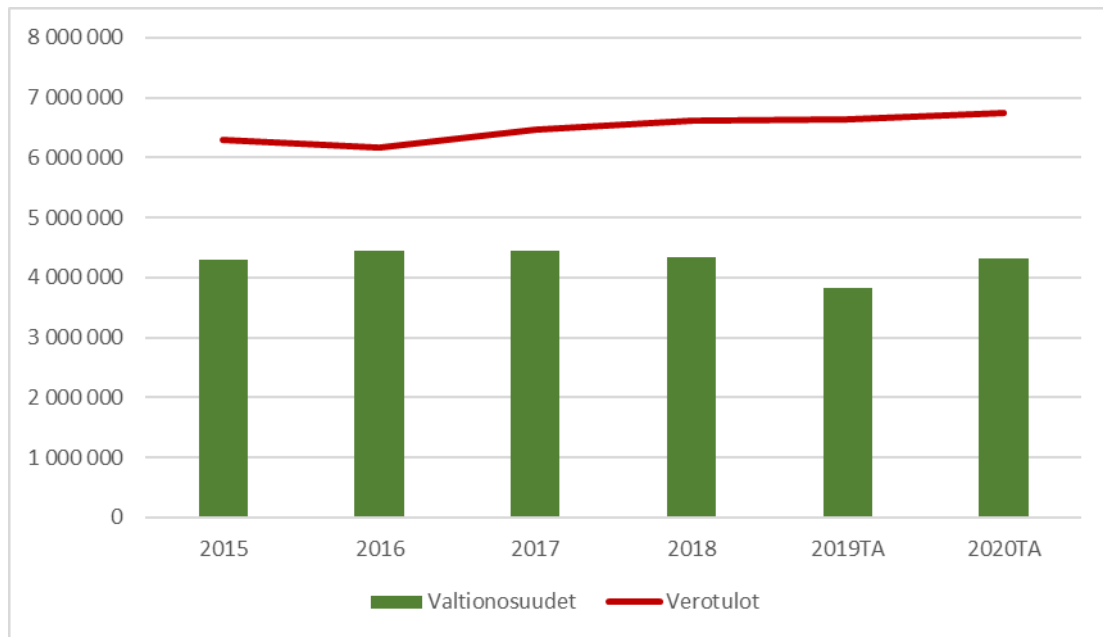
Talousarvion tulot ja menot, toimintakate, vuosikate ja tilikauden tulos

Tuloslaskelman tulot

	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos €	Muutos %	Osuus %
Toimintatulot	2 182 744	2 032 440	2 056 840	24 400	1,18	15,6
Verotulot	6 617 634	6 642 000	6 750 000	108 000	1,6	51,4
Valtionosuudet	4 334 624	3 822 000	4 319 000	497 000	11,5	32,9
Rahoitustulot	61 408	9 500	12 000	2 500	20,8	0,09
Yhteensä	13 196 410	12 505 940	13 137 840	631 900	4,8	100

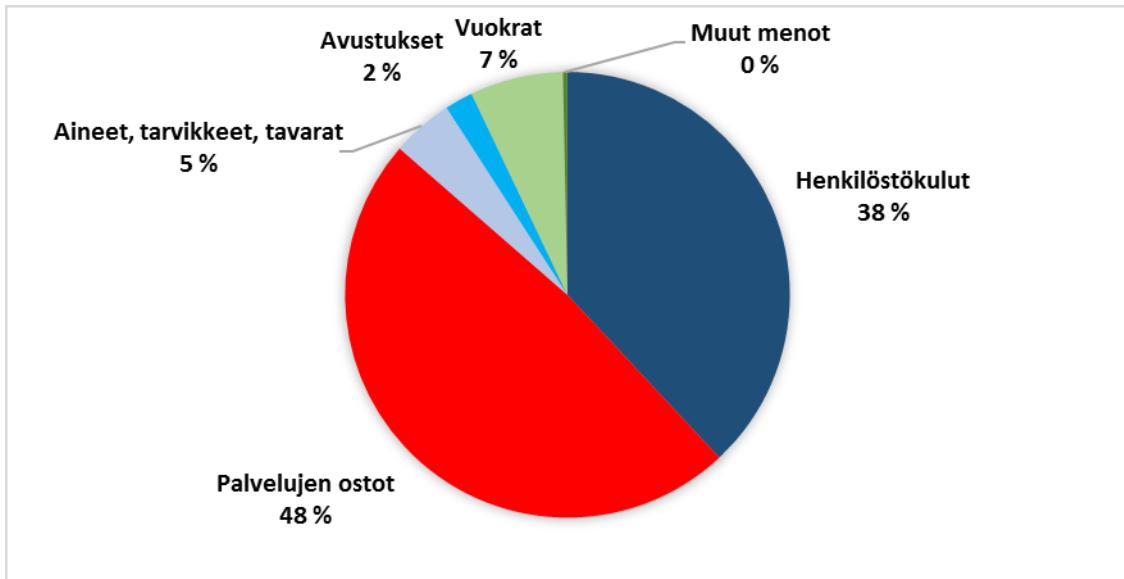
Verotulot

	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos €	Muutos %	Osuus %
Kunnan tulovero	5 200 283	5 180 000	5 330 000	150 000	2,8	79
Kiinteistövero	1 191 052	1 216 000	1 200 000	-16 000	-1,3	17,8
Osuus yhteisöveron tuotosta	226 300	246 000	220 000	-26 000	-10,6	3,3
Yhteensä	6 617 635	6 642 000	6 750 000	108 000	1,6	100

Menot

	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos €	Muutos %	Osuus %
Henkilöstökulut	-4 211 821	-4 622 716	-4 930 151	307 435	6,24	38
Palvelujen ostot	-5 837 308	-5 903 664	-6 268 428	364 764	5,82	48
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-623 243	-626 425	-577 090	-49 335	-7,88	5
Avustukset	-212 104	-270 600	-266 000	-4 600	-1,7	2
Vuokrat	-860 581	-875 646	-877 924	2 278	0,36	7
Muut menot	-307 796	-37 573	-41 750	4 177	10	0
Yhteensä	-12 052 853	-12 336 624	-12 961 343	624 719	4,82	100

Toimintakate on -10 904 323 euroa. Vuosikate on 55 677 euroa. Talouden tasapaino edellyttää, että vuosikate (tulo-rahoitus) on vähintään poistojen suuruinen, jolloin tulo-rahoitus riittää omaisuuden kulumisen (peruskorjaus) rahoittamiseen. Poistot ovat -436 100 euroa. Vuoden 2020 tilikauden tulos on -380 423 euroa. Kumulatiivinen ali-/ylijäämä vuoden 2020 lopussa on n. 4 683 894 euroa.

Toimintakate	-10 904 323
Verotulot yhteensä	6 750 000
Valtionosuudet yhteensä	4 319 000
Rahoitustulot ja -menot yhteensä	-109 000
Vuosikate	55 677
Poistot	-436 100
<u>Tilikauden tulos</u>	<u>-380 423</u>

Tilikauden ali-/ylijäämä -380 423

Kumulatiivinen ali-/ylijäämä 4 683 894

Kumulatiivisessa ali-/ylijäämässä oletetaan, että vuodet 2019-2020 toteutuvat talousarvion mukaisena.

Investoinnit

Bruttoinvestoinnit ovat 1 202 000 euroa ja nettoinvestoinnit 765 400 euroa. Investointiluettelo on esitetty yksityiskohtaisemmin talousarvion investointiosassa.

Talouden tasapainoa koskevat vaatimukset

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Taivassalon kunnan taseessa ei tilinpäätöksessä 2018 ollut kattamatonta alijäämää.

Talousarvio ja -suunnitelma

	TP2018	TA2019	TA2020	TS2020	TS2022
Toimintatuotot	2 182 743	2 032 440	2 056 840	2 005 000	2 005 000
Myyntituotot	383 659	280 000	342 700	350 000	350 000
Maksutuotot	721 547	622 900	631 940	640 000	640 000
Tuet ja avustukset	51 258	32 800	13 800	15 000	15 000
Muut toimintatuotot	1 026 279	1 096 740	1 068 400	1 000 000	1 000 000
Toimintakulut	-12 052 853	-12 336 624	-12 961 163	-13 215 000	-13 215 000
Henkilöstökulut	-4 211 821	-4 622 716	-4 930 151	-4 965 000	-4 965 000
Palkat ja palkkiot	-3 350 724	-3 631 686	-3 907 143	-3 915 000	-3 915 000
Henkilösivukulut	-861 097	-991 030	-1 023 008	-1 050 000	-1 050 000
Eläkekulut	-790 352	-866 385	-888 773	-900 000	-900 000
Muut henkilösivukulut	-70 745	-124 645	-134 235	-150 000	-150 000
Palvelujen ostot	-5 837 308	-5 903 664	-6 268 428	-6 500 000	-6 500 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-623 243	-626 425	-577 090	-600 000	-600 000
Avustukset	-212 104	-270 600	-266 000	-250 000	-250 000
Muut toimintakulut	-1 168 377	-913 219	-919 494	-900 000	-900 000
Toimintakate	-9 870 110	-10 304 184	-10 904 323	-11 210 000	-11 210 000
Verotulot	6 617 634	6 642 000	6 750 000	7 100 000	7 280 000
Valtionosuudet	4 334 624	3 822 000	4 319 000	4 400 000	4 400 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-37 457	-162 000	-109 000	-159 000	-159 000
Korkotuotot	56 073	5 000	7 000	7 000	7 000
Muut rahoitustuotot	5 335	4 500	5 000	5 000	5 000
Korkokulut	-98 617	-170 000	-120 000	-170 000	-170 000
Muut rahoituskulut	-248	-1 500	-1 000	-1 000	-1 000
Vuosikate	1 044 691	-2 184	55 677	131 000	311 000
Poistot ja arvonalentumiset	-590 573	-433 499	-436 100	-450 000	-450 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-590 573		-436 100	-450 000	-450 000
Satunnaiset erät					
Tilikauden tulos	454 118	-435 683	-380 423	-319 000	-139 000
Tilikauden yli- alijäämä	454 118	-435 683	-380 423	-319 000	-139 000

Käyttötalousosa

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
10-4 (Konsernihallinto)			
Tuotot	99 235	128 300	138 500
Kulut	-753 481	-965 452	-946 501
Toimintakate	-654 247	-837 152	-808 001
20-4 (Peruspalvelut)			
Tuotot	547 656	492 800	490 800
Kulut	-6 751 867	-6 877 885	-7 351 610
Toimintakate	-6 204 211	-6 385 085	-6 824 810
30-4 (Sivistyspalvelut)			
Tuotot	264 940	273 800	313 640
Kulut	-3 004 818	-3 355 230	-3 545 836
Toimintakate	-2 739 878	-3 081 430	-3 232 196
40-4 (Tekniset palvelut)			
Tuotot	1 270 913	1 137 540	1 113 900
Kulut	-1 542 687	-1 138 057	-1 153 216
Toimintakate	-271 774	-517	-39 316
RAPORTTI YHTEENSÄ			
Tuotot	2 182 744	2 032 440	2 056 840
Kulut	-12 052 853	-12 336 624	-12 961 163
Toimintakate	-9 870 109	-10 304 184	-10 904 323

Konsernihallinto

Strategiapäämäärä Hyvä johtaminen kunnan menestystekijäksi			
Strategiavalinta	2020 tavoite	Mittari	Merkittävät riskit
Talous on kestävä- lä pohjalla	Vakaan talouden ja kestävä kasvun turvaaminen Sähköisten palvelujen käyttöön- otto. Digitalisaation hyödyntämi- nen kunnan palveluissa Kansallisen tulorekisterin (KAT- RE) käyttöönotto. Kuntatieto- ohjelman mukainen taloushallin- non raportoinnin automatisointi	Taseeseen ker- tynyt yli- /alijäämä, kun- takonsernin lainamäärä /asukas Tuottavuuden kasvu, asiakaspinnassa olevien sähköisten pal- velujen määrä	

Konsernihallinnon tehtävänä on varmistaa kunnan tavoitteiden toteutuminen ja kuntakonsernin yksiköiden toimiminen koko konsernin näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernihallinnon tehtävä ulottuu kuntaorganisaation lisäksi tytäryhtiöihin ja -yhteisöihin. Konsernihallinto sisältää ylimpään päätöksentekoon liittyvät toimet.

Konsernihallinnossa edistetään koko kuntaorganisaatiota koskevien toiminnan tavoitteiden toteutumista. Vuoden 2020 tavoitteissa painottuvat johtamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen, talouden tasapainottaminen sekä tuottavuuden parantaminen muun muassa hankintojen tehokkuutta parantamalla ja työskentelyta-
poja uudistamalla digitalisaatiota hyödyntäen.

Keskusvaalilautakunta 100

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	3 492	2 500	0
Kulut	-2 851	-11 646	0
Netto	641	-9 146	0

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on vaalilain mukaisesti huolehtia valtiollisten ja kuntavaalien järjestämisestä ja tarvittavasta päätöksenteosta kuntatasolla. Valtio korvaa kunnalle valtiollisten vaalien kulut laskennallisin perustein. Kuntavaalit järjestetään kunnan omalla kustannuksella ilman valtion korvausta.

Vuonna 2020 ei toimiteta vaaleja.

Tarkastuslautakunta 110

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-5 080	-9 610	-9 580
Netto	-5 080	-9 610	-9 580

Tarkastuslautakunta järjestää kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin kuntalain 14 luvun mukaisesti. Lautakunta arvioi, ovatko valtuuston kunnalle ja kuntakonsernille asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko kuntalain 6 §:n tarkoittamalla tavalla määritelty kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta valmistelee valtuustolle sen päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lisäksi tarkastuslautakunta valvoo lakisääteisen sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja raportoi siitä valtuustolle.

Tilintarkastajana toimiva tilintarkastusyhteisö huolehtii kunnan hallinnon ja talouden lakisääteisestä tilintarkastuksesta.

Kunnanvaltuusto 120

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-12 878	-11 201	-12 101
Netto	-12 878	-11 201	-12 101

Kunnanhallitus 130

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	95 742	125 800	138 500
Kulut	-732 673	-932 995	-924 820
Netto	-636 930	-807 195	-786 320

Kunnanhallituksen tehtäväalue sisältää kunnanhallituksen, kuntien yhteistoiminnan, suhdetoiminnan ja edustuksen, kunnallisverotuksen, avustukset, hallintopalvelut, IVT:n, kopiointi- ja postituspalvelut, maksuliikenteen, kirjanpidon, osto- ja myyntireskontran, henkilöstöpalvelut, työterveyshuollon, tyhy-toiminnan, palkanlaskennan, palkkavaraukset, työsuojelun, Varsinais-Suomen aluepelastuslaitoksen, väestönsuojelun, öljyntorjunnan, talteenotettujen eläinten hoidon, kehityshankkeet, Varsin Hyvän, Saaristomeren kalatalousryhmän, matkailun edistämisen, markkinoinnin, Silakräsäyksen (läpilaskutus), ystävyyskuntatoiminta, maaseututoimien hallinnon sekä kaavoituksen.

Peruspalvelut

Strategiapäämäärä			
Varmistamme kuntalaisten hyvinvoinnin ja tarjoamme mahdollisuuden parempaan arkeen			
Strategiavalinta	2020 tavoite	Mittari	Merkittävät riskit
Toimivat ja laadukkaat palvelut	Osallistuminen maakunnallisen sotien valmisteluun. Sote-uudistuksessa kuntanäkökulmana lähipalvelujen turvaaminen kuntalaisille.		Sote-uudistus (sekä positiivinen että negatiivinen)
Hyvinvoiva kuntalainen	Toimintaa kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä LAPE-hankkeen, kolmannen sektorin ja perheiden kanssa.		

Peruspalveluiden hallinto 200

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-84 582	-148 792	-181 814
Netto	-84 582	-148 792	-181 814

Peruspalveluiden hallinto tehtäväalue sisältää peruspalveluiden hallinnon sekä vanhusneuvoston. Peruspalveluiden toiminnan kehittäminen jatkuu vuonna 2020 Varsinais-Suomen sote-valmisteluun osallistumisella. Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys siirtyy Turun kaupungin hoidettavaksi. Perheoikeudelliset palvelut siirtyvät Turun kaupungin hoidettavaksi. Peruspalvelujohtajan viran täyttö marraskuussa 2019. Virkaan valittu ottaa tehtävän vastaan tammikuussa 2020.

Lasten ja perheiden palvelut 220

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-58 529	-88 800	-56 000
Netto	-58 529	-88 800	-56 000

Lasten ja perheiden palveluiden tehtäväalue sisältää kasvatus- ja perheneuvolan, tukihenkilö- ja tukiperhe-toiminnan, lastensuojelun ennaltaehkäisevän perhetyön, avo-, laitos- ja jälkihuollon sekä perhekodit.

Vuonna 2019 sosiaalitoimi on ottanut vastaan yhteensä 17 lastensuojelulain mukaista ilmoitusta ja viisi sosiaalihuoltolain mukaista yhteydenottoa lapsen tai nuoren tuen tarpeen arvioimiseksi. Ilmoitukset ovat koskeneet 18 lasta. Lastensuojelun asiakkuudessa marraskuussa 2019 on yhteensä 9 lasta. Päätös lastensuojelun avohuollon tukitoimista on tehty yhteensä yhdeksälle lapselle ja nuorelle ja sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa on yhteensä 11 lasta ja nuorta. Tuen piirissä marraskuussa 2019 on edellistä vuotta enemmän lapsia ja nuoria. Kunta vastaa edelleen yhden lapsen sijaishuollon aikaisista kustannuksista.

Perhetyötä ja tukihenkilötoimintaa on myönnetty ostopalveluna vuoden aikana seitsemälle lapselle. Kotiin tehtävää perheohjausta on vuoden aikana tehty sekä kunnan omana työnä että ostopalveluna.

Kotipalvelut 230

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	272 063	232 000	232 000
Kulut	-662 071	-770 092	-760 844
Netto	-390 008	-538 092	-528 844

Kotipalveluiden tehtäväalue sisältää kodinhoitoavun, ateriapalvelut, turvapuhelintoiminnan, vaatehuollon, saunapalvelut sekä päiväkeskustoiminnan. Panostetaan kotona mahdollisimman pitkään asumiseen. Ennaltaehkäisevällä ja toimintakykyä ylläpitävällä toiminnalla ehkäistään ja siirretään hoidon ja palvelujen tarvetta myöhemmäksi. Hyvää yhteistyötä jatketaan eri yhdistysten, omaisten ja läheisten kanssa.

Kotihoidon asiakkaita on 74. Omaishoidontukea saa seitsemän ikäihmistä. Omaishoitajien jaksamisen tukeminen ja säännöllinen hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen tehdään jatkossakin säännöllisesti. Intervallipaikkojen käyttö Poijussa on mahdollista omaishoitajien vapaapäivinä.

Koulutetun henkilökunnan saatavuus tulevaisuudessa on riski.

Vanhus- ja vammaispalvelut 240

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	260 238	250 800	258 800
Kulut	-1 709 451	-1 750 937	-1 846 952
Netto	-1 449 213	-1 500 137	-1 588 152

Vanhus- ja vammaispalveluiden tehtäväalue sisältää omaishoidon tuen, palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen, kotisairaanhoidon, vanhainkoti Ankkurin, vammaisten tukihenkilötoiminnan, avopalvelut, asumispalvelut, työtoiminnan, laitoshuollon sekä vammaisten tehostetun palveluasumisen. Ikäihmisten hyvinvoinnin turvaaminen ja väestörakenteen muutoksiin varautuminen edellyttävät tietoista ikääntymispolitiikkaa. Hoidetaan kaikki palveluasumisen/tehostetun palveluasumisen ja vanhainkoti tasoista hoitoa vaativat taivasalolaiset vanhukset ensisijaisesti Palvelukeskus Poijussa ja vanhainkoti Ankkurissa. Vanhuspalveluiden palveluketju hiotaan näin saumattomaksi kokonaisuudeksi myös fyysisesti ennaltaehkäisevistä palveluista laitoshoidon. Tarkoituksenmukaisella hoidon porrastuksella turvataan tehokas ja taloudellinen palvelu ja hoito. Vanhuspalveluihin on lisätty yksi uusi sairaanhoitajan virka.

Vammaispalveluiden päämääränä on vammaisten henkilöiden yhdenvertainen kohtelu sekä heidän elämänhallintansa, työ- ja toimintakykynsä ja omatoimisuutensa tukeminen. Vammaispalveluiden piirissä palveluasumista ostetaan Kuurojen palvelusäätiöltä ja Varsinais-Suomen erityishuoltopiiriltä.

Henkilökohtaista apua ostetaan Turun avustajakeskuksesta. Toimintaa hallinnoi Turun seudun lihastautiyhdistys ry. Työ- ja päivätoimintaa järjestetään toimintakeskus Messissä.

Päihdehuolto 250

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-108 189	-127 000	-82 000
Netto	-108 189	-127 000	-82 000

Päihdehuollon tehtäväalue sisältää raittiustyön ja päihdehuollon. Järjestetään hoitoa päihteiden ongelmakäytöstä kärsiville kuntalaisille sekä tehdä ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Alaikäisten päihteidenkäyttöön puuttuminen kuntalaisten ja työntekijöiden nollatoleranssi. Päihdehuoltoa ostetaan Turun A-klinikalta ja Uudenkaupungin perusterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen päihde- ja mielenterveysyksiköstä.

Perusterveydenhuolto 260

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-1 355 268	-1 392 917	-1 665 000
Netto	-1 355 268	-1 392 917	-1 665 000

Perusterveydenhuollon tehtäväalue sisältää suun terveydenhuollon, perusterveydenhuollon avohuollon sekä vuodeosastohoidon. Perusterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön terveyttä ja toimintakykyä. Perusterveydenhuolto on järjestetty tilaaja-tuottaja mallilla ja palvelun tuottaa Uudenkaupungin perusterveydenhuollon yhteistoiminta-alue. Terveyslautakunnan talousarvio:

<http://uki01.oncloudos.com/kokous/20193793-6-3.PDF>

Erikoissairaanhoido 270

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-2 676 082	-2 490 147	-2 632 000
Netto	-2 676 082	-2 490 147	-2 632 000

Erikoissairaanhoidon tehtäväalue sisältää Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin järjestämät erikoissairaanhoidon palvelut sekä kiireellisen ensihoidon (TYKS Akuutti).

Ympäristöterveydenhuolto 280

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-18 989	-28 000	-19 000
Netto	-18 989	-28 000	-19 000

Ympäristöterveydenhuollon tehtäväalue sisältää terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon. Ympäristöterveydenhuollon palvelut tuottaa Uudenkaupungin kaupunki.

Sosiaalityö 290

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	15 356	10 000	
Kulut	-78 705	-81 200	- 72 000
Netto	-63 350	-71 200	- 72 000

Sosiaalityön tehtäväalue sisältää ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen, sosiaaliamiehen ja sotave-
teraanien kuntoutuksen. Perustoimeentulotuen hoitaa Kansaneläkelaitos. Kunnat vastaavat täydentävän ja
ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä. Määräraha sisältää myös työmarkkinatuen kuntalaisen. Sosiaaliamiehen palvelut ostetaan Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta.

Sivistyspalvelut

Strategiapäämäärä			
Sivistyspalvelut ovat kunnan elinvoimaisuuden kannalta merkittävä toimiala, joiden tuottamisessa noudatetaan asiakaslähtöisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Turvallisuus, uudistumisvalmius sekä vastuullisuus kuvaavat toimintaa. Päätöksen teko on johdonmukaista, tasa-arvoista ja avointa. Palveluiden toiminta on tavoitteellista ja taloudellisesti tasapainoista.			
Strategiavalinta	2020 tavoite	Mittari	Merkittävät riskit
Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota lapsille	Pedagogisesti painottunutta, lasta kokonaisval-	Asiakastyytyväisyysky-	Ammattitaitoisen henkilökunnan riit-

suunnitelmallista, tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon laadukasta kokonaisuutta, joka perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan.	taisesti kehittävän, osallistavan oppimisympäristön luominen yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.	selyt Henkilökunnan itsearviointi Lasten itsearviointi	tävyys
Perusopetuksen tavoitteena on tarjota uuden opetus suunnitelman mukaista perusopetusta turvallisessa ja hyvinvointia edistävässä oppimisympäristössä.	Oppimis-, kasvu- ja työympäristön toimintojen kehittäminen hyvinvointia ja osallisuutta tukevaksi.	Hyvinvointikysely Henkilökunnan itsearviointi	
Vapaa-ajanpalveluiden tuottaminen kaikille kuntalaisille monipuolisesti koko kalenterivuoden ajan	Monipuolisten liikuntapalveluiden tarjoaminen ikä- ja tulotasosta riippumatta kaikille kuntalaisille ja vähän liikkuvien ihmisten kannustaminen liikunnan pariin sekä omaehtoisen liikunnan edistäminen. Lähiliikuntamahdollisuuksien kehittäminen. Lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastustoiminnan kehittäminen. Raporttien päivittäminen	Kunnan järjestämien / avustamien liikuntapahtumien määrä kalenterivuoden aikana Myytyjen kuntosaliavainpäivitysten lukumäärä kalenterivuoden aikana Käyttäjätyytyväisyyskyselyn toteuttaminen	Kustannusvaikutukset
Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden monipuolinen tarjoaminen kuntalaisille	Kirjastopalveluiden teknisten valmiuksien toteuttaminen omatoimikirjaston toiminnan mahdollistamiseksi. Kouluyhteistyön kehittäminen. Monipuolisten kulttuuritapahtumien tuottaminen kuntalaisille.	Lainaus- ja kävijämäärät Asiakaskysely	Kulttuuripalveluiden taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten mittaamisen haasteellisuus.

Palvelulautakunta 300

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	1 704	9 000	9 000
Kulut	-48 634	-55 972	-65 198
Netto	-46 930	-46 198	-56 198

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen, opetustoimen, kirjasto- ja kulttuuritoimen sekä vapaa-aikatoimen hallinnosta. Palvelulautakunnassa on viisi jäsentä sekä kaksi kustavilaista jäsentä opetustoimen asioiden osalta. Lautakunnan esittäjänä ja toimialajohtajana toimii rehtorisivistystoimenjohtaja.

Varhaiskasvatuspalvelut 305

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	88 739	82 000	60 000

Kulut	-843 387	-959 228	-988 835
Netto	-754 648	-877 228	-931 65

Taivassalon varhaiskasvatus on keskittynyt päiväkotipikkupoijuun, jossa on neljä lapsiryhmää. Varhaiskasvatuksessa edistetään suunnitelmallisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Syksyllä 2017 on otettu käyttöön uusi varhaiskasvatussuunnitelma, jonka toteuttaminen on tärkeä osa palvelun kehittämistä. Varhaiskasvatuksessa pyritään kokonaisvaltaisesti kaikessa toiminnassa edistämään lapsen hyvinvointia.

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Koulun aloitusta edeltävä esiopetus on toiminnallisesti osa varhaiskasvatusta. Esiopetukseen osallistuminen on velvoittavaa.

Perusopetus 310

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	211 848	131 113	205 800
Kulut	-1 897 408	-1 900 985	-2 095 338
Netto	-1 685 560	-1 769 872	-1 889 538

Perusopetuksen tehtävänä on laadukkaiden perusopetuspalvelujen tarjoaminen kunnan oppivelvollisuusikäisille. Taivassalossa on yksi yhtenäiskoulu, jossa järjestetään perusopetusta vuosiluokkien 1-9 oppilaille. Koulussa on 9 perusopetusryhmää ja pienryhmä.

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden ja se on maksutonta. Opetuksen lisäksi oppikirjat ja muu oppimateriaalit sekä työvälineet ja aineet ovat maksuttomia.

Musiikkikoulu 320

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot		1 500	
Kulut	-21 828	-20 250	-24 150
Netto	-21 828	-18 750	-24 150

Musiikinopetusta Taivassalossa tarjoa Vakka-Suomen musiikkiopisto. Laitilan kaupungin ylläpitämä valtionosuuden piiriin kuuluva musiikkioppilaitos toimii musiikkiopiston johtokunnan alaisuudessa.

Musiikkiopistossa annettavan opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaiden valmiuksia luovaan ja monipuoliseen musiikin harrastamiseen ja esittämiseen sekä alan ammattiopintoihin. Lisäksi musiikkiopisto pyrkii edistämään toiminnallaan säilyttämään ja kehittämään kansallista musiikkikulttuuria sekä yhteistyötä muiden alan ja alueen toimijoiden kanssa.

Kansalaisopisto 330

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot		1 660	
Kulut	-27 363	-32 110	-33 110
Netto	-27 363	-30 450	-33 110

Vapaan sivistystyön opetusta Taivassalossa tarjoa Vakka-Suomen kansalaisopisto. Laitilan kaupungin ylläpitämä valtionosuuden piiriin kuuluva oppilaitos toimii opiston johtokunnan alaisuudessa. Tämä tarkoittaa sitä, että alueen asukas voi lähteä haluamalleen Vakka-opiston kurssille riippumatta siitä, missä se järjestetään. Kaikki kurssit ovat kaikkien toimialueen asukkaiden hyödynnettävissä. Myöskään muiden paikkakuntien asukkaiden osallistumisoikeutta ei ole rajoitettu.

Kansalaisopistojen tavoitteena on vapaan sivistystyön lain mukaan edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta.

Kulttuuri- ja kirjastotoimi 340

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	2 240	3 600	1 700
Kulut	-112 856	-136 065	-150 897
Netto	-110 616	-129 965	-149 197

Taivassalon kunnankirjasto tarjoaa kaikille tasaveroisen pääsyn tietoon ja kulttuurisältöihin. Tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa. Kirjaston tilat ovat julkisia tiloja ja tarjoavat mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen sekä kansalaistaitojen ja osaamisen kehittämiseen. Taivassalon kirjasto kuuluu Vaski-kirjastokimppaan, joka toimii tiiviissä yhteistyössä tavoitteena kaikille tasa-arvoiset kirjastopalvelut. Kuntien asukkaat voivat varata, lainata ja palauttaa aineistoa yli kuntarajojen. E-aineistot kirjastot hankkivat yhdessä koko alueen käyttöön.

Vapaa-aikatoimi 350

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	44 873	48 500	37 000
Kulut	-210 374	-268 496	-172 608
Netto	-165 410	-216 396	-135 468

Nuorisotyön tavoitteena on edistää ja tukea nuoren tasapainoista kasvua ja hyvinvointia ja tarjota virikkeitä ja vaihtoehtoja päihitteettömään vapaa-aikaan. Tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia (mm. nuorisovaltuusto). Nuorisotyö tukee vanhempien ja koulujen kasvatustyötä moniammatillisen yhteistyön kautta. Painopiste on ennalta ehkäisevässä nuorisotyössä. Nuorisotyö hyödyntää toiminnassaan seutukunnallista verkostoa. Nuorisotalotoimintaa ylläpidetään ja kehitetään sekä edistetään vuorovai- kutusta nuorisotoiminnan ja paikallisten yhdistysten kanssa.

Liikuntatoimen perustehtävänä on tukea kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia liikunnan avulla. Liikuntatoimi kehittää lähiliikuntapaikkoja ja pyrkii aktivoimaan kuntalaisia liikunnan pariin mm. erilaisten tapahtumien, kampanjoiden ja liikuntaharrastusten avulla ja madaltamaan kynnystä liikunnan aloittamiselle. Liikuntatoimi tukee liikuntatyötä tekeviä paikallisia yhdistyksiä ja toimii niiden kanssa yhteistyössä liikuntaharrastusten, tapahtumien ja retkien järjestämisessä sekä ikäihmisten liikuntahankkeessa. Lisäksi se huolehtii liikuntatoimintaa edistävästä koulutus- ja tiedotustoiminnasta.

Joukkoliikenne 360

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-1 364	-3 400	-3 500
Netto	-1 364	-3 400	-3 500

Välttämättömien liikenteen palveluista annetun lain mukaisten kuljetusten turvaaminen.

Ammatilliset koulut 370

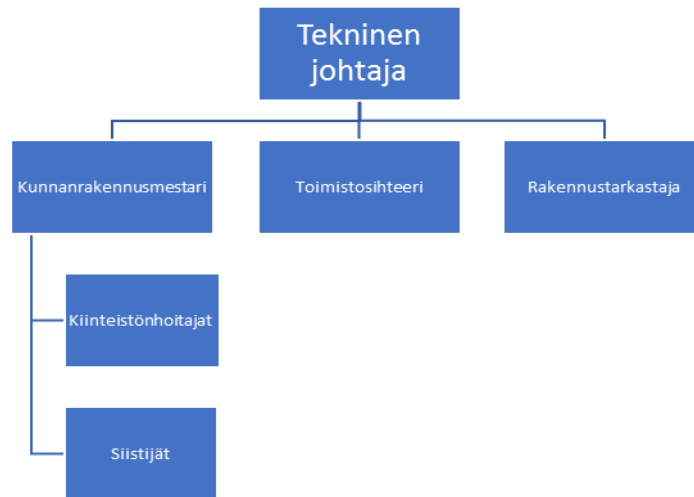
	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot			
Kulut	-8 803	-12 200	-12 000
Netto	-8 803	-12 200	-12 000

Ammatillisen koulutuksen oppilashuoltopalveluiden ja eläkemaksujäämien kustannukset.

Tekniset palvelut

Strategiapäämäärä [Taulukon tässä kohdassa esitetään kuntastrategian päämäärä.]			
Strategiavalinta	2020 tavoite	Mittari	Merkittävät riskit
Tavoitteellisuus Avoimuus Luonto Viihtyvyyden parantaminen Vetovoimatekijöiden säilyttäminen ja lisääminen	Tuottaa kunnallishallinnolle, yksityisille kuntalaisille, kesäasukkaille ja yrityksille kunnan resurssit huomioon ottaen hyvät tekniset palvelut. Pitää huolta kunnan omaisuudesta siten, että rakennusten, infrastruktuurin ja ympäristön tila, sekä omaisuuden arvo säilyy hyvänä. Kunnassa oleskelevien viihtyvyys paranee ja muuttaminen kuntaan on houkuttelevaa.		

Teknisten palveluiden organisaatorakenne uudistetaan vuoden 2020 aikana. Toimialan johtoon perustetaan uusi teknisen johtajan virka. Tekninen johtaja toimii toimialan johtajana, jonka alaisuudessa ovat kunnanrakennusmestari, toimistos sihteeri ja rakennustarkastaja. Kunnanrakennusmestarin alaisuudessa työskentelevät kiinteistöhoitajat ja siistijät.

Rakennetun ympäristön lautakunta 400

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	22 954	12 000	12 000
Kulut	-69 933	-71 999	-127 631
Netto	-46 979	-59 999	-115 631

Tuottaa kunnallishallinnolle, yksityisille kuntalaisille, kesäasukkaille ja yrityksille kunnan resurssit huomioon ottaen hyvät rakennettuun ympäristöön liittyvät palvelut.

Kiinteistöt ja alueiden kunnossapito 410

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	1 180 531	1 061 832	957 700
Kulut	-909 702	-857 291	-776 643
Netto	270 828	204 541	181 057

Rakennusten ja huoneistojen kunnan ja varustelutason päivittäminen nykyisen vaatimustason täyttäväksi sekä hyvä käytettävyys ja rakennusten hyvän kunnan säilyttäminen. Ylläpitokustannukset säilytetään kestäväällä tasolla ja etsitään säästötoimenpiteitä ylläpitokustannuksiin.

Maa- ja metsätilat 420

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	211	515	10 000
Kulut	-582	-1 000	-500
Netto	-372	-485	9 500

Hoidetaan kunnan maa- ja metsätiloja ja toteutetaan hakkuut käytössä olevan metsänhoitosuunnitelman mukaisesti.

Tiet ja yleiset alueet 430

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	2 584	2 500	4 200
Kulut	-171 460	-110 078	-106 704
Netto	-168 876	-107 578	-102 504

Yksityisteiden nykyisen kunnan ylläpitäminen kunnan myöntämien avustusten turvin. Tuetaan tiekuntia avustuksin yksityistieverkon saattamiseksi mahdollisimman hyvään kuntoon ja eniten liikennöityjen teiden päällyttäminen.

Jätehuolto 440

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	42 539	30 000	30 000

Kulut	-30 229	-26 630	-22 900
Netto	12 309	3 370	7 100

Kattavat ja ajanmukaiset jätehuoltopalvelut. Ylläpidetään jätehuoltorekisteriä lain edellyttämällä tavalla.

Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi 450

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Tuotot	86 437	120 000	100 000
Kulut	-130 078	-122 844	-118 838
Netto	-43 641	-2 844	-18 838

Käsitellä luvanhakijoiden rakennus- ja toimenpideluvat sekä toimenpideilmoitukset MRL:n, MRA:n ja kunnan rakennusjärjestyksen edellyttämällä tavalla hyvää hallintotapaa noudattaen. Rakennustarkastajan myöntämien lupien käsittelyaika on keskimäärin kaksi viikkoa ja lautakunnan myöntämien keskimäärin kuusi viikkoa hakemuksen liitteineen saapumisesta.

Rahoitusosa

RAHOITUSLASKELMA				2018	TA 2019	TA 2020	
1. VARSINAISEN TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	Tulorahoitus						
	11.	Vuosikate (tuloslaskelman vuosikate)	+/-	1 044 691	-2 184	55 677	
	12.	Satunnaiset erät	+/-				
	13.	Tulorahoituksen korjauserät	+/-	179 025			
	Yhteensä			+/-	1 223 716	-2 184	55 677
	Investoinnit						
	14.	Investointimenot	-	-615 770	-2 049 490	-1 202 000	
	15.	Rahoitusosuudet investointimenoihin	+	27 500	1 082 389	436 600	
	16.	Pysyvien vastaavien myyntitulot	+	34570,8			
	17.	Pysyvien vastaavien myyntivoitot/tappiot	+/-				
	18.	Pysyvien vastaavien myyntitulot	+				
	Yhteensä				-553 699	-967 101	-765 400
VARSAINAISEN TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN NETTORAHAVIRTA			+/-	670 017	-969 285	-709 723	
2. RAHOITUS-TOIMINNAN RAHAVIRTA	Antolainauksen muutokset						
	21.	Antolainasaamisten lisäys	-	-35600			
	22.	Antolainasaamisten vähennys	+				
	Yhteensä (21-22)			+/-	-35 600	0	0
	Lainakannan muutokset						
	23.	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+				
	24.	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-	-77 700	-35 000	-35 000	
	25.	Lyhytaikaisten lainojen muutos	+/-		-200 000	-200 000	
	Yhteensä (23-25)			+/-	-77 700	-235 000	-235 000
	Muut maksuvalmiuden muutokset						
	26.	Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	+/-	95			
	27.	Vaihto-omaisuuden muutos	+/-				
	28.	Pitkäaikaisten saamisten muutos	+/-	-91 129			
	29.	Lyhytaikaisten saamisten muutos	+/-				
	30.	Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	+/-	315 024			
	31. Muut muutokset			+/-			
	Yhteensä (26-31)			+/-	223 990	0	0
RAHOITUSTOIMINNAN RAHAVIRTA					110 690	-235 000	-235 000
RAHAVAROJEN MUUTOS					780 707	-1 204 285	-944 723

Investointiosa

	Hanke	Proj	Tili	Kp	Ry	TS2020	TS2021	TS2022	Yhteensä	Määritykset			
										TALP20	TALP30	PROJRY	
1	IVT-laitehankinnat	9200	1174	1311	34		10 000		10 000	3110	8110	116	
2	IVT-laitehankinta (perusopetus)	9205	1174	3133	34	4 000			4 000	3110	8110	116	310
3	Kaavateiden kunnostus ja valaistus	9410	1130	4311	34	20 000			20 000	3340	8340	113	
4	Varikko	9431	1123	4121	34	30 000			30 000	3336	8330	111	330
5	Vaunukallion kunnallistekniikka, I-vaihe	9436	1130	4311	34			700 000	700 000	3316	8340	313	
6	Maa-alueiden hankinta	9000	1100	1311	39	100 000	100 000	100 000	300 000	3312	8310	318	
7	Toivon puisto (Meno)	9412	1130	4121	34	215 000			215 000	3340	8340	313	310
	Toivon puisto (Tulo)	9412	1130	4121	34	120 000			120 000	3340	8340	313	310
8	Tuomarainen I 2020 (Meno)	9452	1120	4121	34	315 000			315 000	3336	8330	211	330
	Tuomarainen I 2020 (Tulo)	9452	1120	4121	53	252 000			252 000	3336	8330	211	330
10	Pk Pikkupoijun remontti + 2. kertainen kalustus	9328	1115	4111	34	180 000			180 000	3336	8330	211	310
11	Terveysaseman remontti						200 000		200 000				320
12	Yhtenäiskoulun hätälukeitus	9456	1120	4123	39	5 000			5 000	3336	8330	211	310
13	Yhtenäiskoulun langattoman lähiverkon saneeraus	9344	1115	4123	34	7 000			7 000	3336	8345	216	310
14	Itsepalvelukirjasto	9340	1170	3421	39	27 000			27 000	3370	8370	216	310
15	Leijona-puiston aitaus	9455	1123	4351	34	9 000			9 000	3340	8340	113	310
16	Laavu kuntosadan maastoon	9415	1150	4351	34	4 000			4 000	3332	8330	311	310
17	Luontopolku keskusta-Hakkenpää	9416	1150	4351	34	15 000			15 000	3316	8310	102	310
18	Hakkenpään uimaranta	9417	1150	4351	34	40 000			40 000	3332	8330	311	310
19	Tiedolla johtamisen kehittämishanke (Meno)	9131	1005	1311	39	76 000			76 000	3190	8190	302	
	Tiedolla johtamisen kehittämishanke (Tulo)	9131	1005	1311	51	64 600			64 600	3190	8190	302	
20	Ent. Kelan tilojen remontti	9302	1115	4118	34	70 000			70 000	3336	8330	111	330
21	Jäteaseman kunnostaminen	9421	1150	4411	34	40 000	40 000		80 000	3336	8330	111	330
22	Linja-auto pysäkkien siirto	9418	1150	3611	34	15 000			15 000	3340	8340	113	
23	Saavutettavuusdirektiivin täytäntöönpano	9132	1005	1311	39	10 000			10 000	3190	8190	302	
24	Promotilaisuus	9133	1000	1621	39	20 000			20 000	3190	8190	302	
	Investointimenot yhteensä					1 202 000	350 000	800 000					
	Investointitulot yhteensä					436 600							
	Nettoinvestoinnit					765 400	350 000	800 000					

Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain mukaisesti valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarvion yleisperustelut ovat informaatiota, jota ei ole tarkoitettu sitovaksi talousarvion osaksi. Talousarvion yksityiskohtaiset perustelut, tunnusluvut ja suoritettavoitteet ovat ohjeellisia siten, että kunnanhallituksen ja lautakuntien tulee ottaa ne huomioon käyttösuunnitelmia valmisteltaessa ja päätettäessä.

Tavoitteet ovat osa talousarviota, jota kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava. Lähtökohtaisesti kaikki valtuuston talousarviossa asettamat tavoitteet ovat sitovia siten, että ne on tarkoitettu toteutettavaksi. Toiminnan ja talouden yhteen kytkennän korostamisesta seuraa, että määrärahan tai tuloarvioiden muutosten vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin selvitetään. Jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa talouden perusteissa tapahtuneista muutoksista johtuen, on valtuuston hyväksyttävä myös tavoitteita koskevat muutokset.

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Määräraha on valtuuston toimitelille antama euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen.

Toimitelillä on valtuutus käyttää sille talousarviossa osoitettu määräraha määrättyyn käyttötarkoitukseen tai määrätyn tavoitteen toteuttamiseen. Toimitelin ei saa ylittää sille talousarviossa osoitettua määrärahaa. Jos määräraha osoittautuu riittämättömäksi, on talousarviota muutettava. Muutoksen yhteydessä on osoitettava, miten rahoitustarve katetaan. Toisaalta toimitelin ei ole velvollinen käyttämään määrärahaa kokonaisuudessaan, jos toiminnalle asetetut tavoitteet muutoin saavutetaan tai määrärahan käyttötarkoitus muutoin toteutuu.

KÄYTTÖTALOUSOSA

Kunnanvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kunnanhallitusta ja muita kunnan viranomaisia. Valtuustoon nähden sitovia ovat toimitelinten (konsernihallinto, peruspalvelut, sivistyspalvelut ja tekniset palvelut) menojen ja tulojen erotus eli toimintakate (netto).

Toimialat veloitetaan kantamaan tulonsa talousarvioon merkityn mukaisesti. Toimialat ja niiden toimintayksiköt ovat vastuussa määrärahojensa käytöstä.

INVESTOINTIOSA

Investointiosassa esitetään kyseisen hankeryhmän tai hankkeen menot bruttona. Bruttomenot sisältävät tällöin myös suunnitellun investointivarausten käytön. Jos kohteeseen on olemassa investointivarausta, on se purettava samanaikaisesti, kun kohde on valmistumassa. Näin on meneteltävä myös irtaimen käyttöomaisuuden hankintojen osalta.

Mikäli investointiosan perusteluissa hankeryhmä on eritelty eri kohteiksi ovat perustelut sitovia siten, että toimitelimen on toteutettava ensisijaisesti perusteluissa luetellut kohteet.

Ennen investointiosassa mainittujen investointien toteutumista, on investoinnin toteuttamiseksi saatava lupa kunnanhallitukselta täytäntöönpanoa varten.

TULOSLASKELMA

Tuloslaskelmassa valtuustoon nähden sitovia eriä ovat määrärahat, jotka vaikuttavat vuosikateen muodostumiseen ja vuosikate. Käyttöomaisuuden suunnitelman mukaiset poistot perustuvat hyväksytyyn poistosuunnitelmaan.

RAHOITUSOSA

Valtuustoon nähden sitovia eriä rahoitusosassa ovat pääomanrahoituksen erät: pitkäaikaisten lainojen lisäys ja vähennys sekä antolainojen vähennys.

TILIVELVOLLISEN VALVONTAVASTUU

Kunnanvaltuusto vastaa kuntalain mukaisesti kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee kuntalain mukaan päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kuntalain mukaan kunnanhallitus on velvollinen huolehtimaan kunnan toiminnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Konsernijohto vastaa kuntalain mukaisesti konsernivalvonnan järjestämisestä. Tilivelvöllisellä on vastuu johtamansa toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä niiden jatkuvasta ylläpidosta ja tuloksellisuudesta. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kattavat kunnan toiminnan, hallinnon ja talouden järjestämisen.

Kuntalain mukaan kunnan tilinpäätökseen kuuluvan toimintakertomuksen tulee sisältää tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Hyvin toimiva hallinto- ja johtamistapa edellyttää, että siihen on sisällytetty asianmukaiset ja tehokkaat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt. Nämä yhdessä tuottavat kohtuullisen varmuuden tuloksellisesta ja tavoitteiden sekä lain- ja hyvän hallintotavan mukaisesta toiminnasta.

Kunnanhallitus hyväksyy kunnan toimintakertomukseen tulevan sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan selonteon sekä arvion kunta- ja kuntakonsernin merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä ja niiden hallinnasta. Lautakunnat sekä tytäryhteisöjen hallitukset hyväksyvät omilta vastuualueiltaan vastaavan selonteon sekä tiedot riskien hallinnasta.

Tilintarkastajan on kuntalain mukaan tarkastettava, onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus. Kuntalain tarkoittamia tilivelvöllisiä ovat kunnanhallituksen jäsenet, lautakuntien jäsenet, kunnanjohtaja ja toimialajohtajat.

Kuntalain mukaan tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Ylimmällä tilivelvöllisellä johdolla on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän hallinto- ja johtamistavan sekä eettisten periaatteiden mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin epäkohtiin. Johdolla on aktiivinen selonottovelvollisuus vastuullaan olevasta toiminnasta. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaisensa toiminnan valvontavastuusta

Täytäntöönpano-ohjeet

Kunnanhallitus antaa talousarviosta erilliset täytäntöönpano-ohjeet.